

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ ΤΗΣ ΓΑΛΑΡΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΟ

στους αντιφασίστες,
τους αντικουλτουριάρηδες
μικροαστούς και
τους ειρηνιστές

Τ Ε Σ Σ Ε Ρ Α

4

ΠΡΟΛΟΓΙΚΟ ΣΗΜΕΙΩΜΑ

"Η έρημος απλώνεται! Αλίμονο σ' αυτούς που φέρουν μέσα τους την έρημο!"

Νίτσε

"Αλλά όλες ανεξαιρέτως οι εξεγέρσεις δεν έχουν τη ρίζα τους στην καταστροφική απομόνωση του ανθρώπου από την κοινότητα; Κάθε εξέγερση δεν προϋποθέτει απαραίτητα την απομόνωση; Θα είχε λάβει χώρα η επανάσταση του 1789 αν οι γάλλοι πολίτες δεν ένοιωθαν με καταστροφικό τρόπο απομονωμένοι από την κοινότητα; Η κατάργηση αυτής της απομόνωσης ήταν ο βαθύτερος στόχος της."

Μαρξ

Πέρασε, είναι αλήθεια, πολύς καιρός από το τελευταίο τεύχος. Η καθυστέρηση βαραίνει πάνω μας και δε μπορούμε να την λησμονήσουμε, όπως δε μπορούμε να λησμονήσουμε το χρόνο παρά μόνο χρησιμοποιώντας τον. Ζούμε με τον τρόπο του χρόνου, είμαστε κατ' εικόνα του, είναι αυτή η καθαρή ανησυχία της ζωής που μας υπενθυμίζει να προχωράμε. Με το παρόν τεύχος αυτό κάνουμε. Ξεχερσώνουμε το χρόνο. Όλα τα κείμενα που περιλαμβάνονται εδώ ήταν σχεδόν έτοιμα από καιρό. Όμως μια σειρά αποτυχιών στον αγώνα μας ενάντια στη μισθωτή εργασία και μια ολοένα εντεινόμενη αίσθηση απομόνωσης, που οδήγησε προσωρινά ακόμη και σε προβληματισμούς γύρω από την αξία της παρούσας έκδοσης, μας εμπόδισε να τα ολοκληρώσουμε και να τα κοινοποιήσουμε νωρίτερα. "Κοινοποιώ": να μια ωραία λέξη. "Κάνω κάτι γνωστό στο κοινό." Όμως το "κοινό", ή καλύτερα η ιδιότητα του κοινού, καταρρέει. Η κοινότητα πρέπει ν' αναδημιουργηθεί.

Υπ' αυτό το πρίσμα εξετάζουμε την επαναφομοίωση της αντικουλτούρας. Δεν θέλουμε να ρίξουμε μια εξυπνακίστικη ματιά σ' ένα θέμα που μας πονάει. Οι ίδιοι ανήκουμε στο κοινωνικό στρώμα των περιθωριακών μισθωτών, των πιασμένων στα γρανάξια του εκβιασμού της επιβίωσης. Επιθυμία μας είναι να διαλυθούν οι ψευδαισθήσεις μέσα σ' αυτό το στρώμα, το μόνο απ' όπου μπορεί να ξεπηδήσει ένα αδέσμευτο προλεταριάτο που θα θέσει εκ νέου το κοινωνικό ζήτημα -την κατάργηση της μισθωτής εργασίας, της εμπορευματικής ανταλλαγής, της δημοκρατίας και του Κράτους.

Δε βασίζουμε την υπόθεσή μας μόνο στην επιθυμία, γι' αυτό εξετάζουμε τι είμαστε υποχρεωμένοι να κάνουμε από πρακτική άποψη για να ξεμπερδεύουμε όχι έτσι γενικά μ' αυτόν τον κόσμο, αλλά μ' αυτόν τον κόσμο όπως τον κουβαλάμε μέσα μας, όπως τον δημιουργούμε εμείς οι ίδιοι καθημερινά. Το πεδίο μας είναι ο κόσμος. Δεν έχουμε επομένως καμιά σχέση μ' αυτούς που κατηγορούν το προλεταριάτο ότι έχει λανθασμένες ιδέες. Κάνουμε αυτοκριτική: αυτή είναι η μοναδική επαναστατική μέθοδος που γνωρίζουμε και είναι μια ιστορική μέθοδος. Όλα τ' άλλα συνήθεις φλυαρίες.

Τα άρθρα για τη Γερμανία και τη Γιουγκοσλαβία ερευνούν ορισμένες όψεις της ταξικής πάλης στο εξωτερικό. Λίγα μόνο χρόνια μετά τις σαπουνόφουσκες περί "τέλους της ιστορίας", όλες οι υπεραισιόδοξες κορώνες των αφεντικών έχουν κοπάσει. Στο Μεξικό ο αγώνας των ejidatarios ενάντια στη λεηλασία των κοινοτικών γαιών από το κράτος, τους τσιφλικάδες και τις πολυεθνικές και στη Γαλλία ο αγώνας των εργατών της Air-France ενάντια σ' αυτούς που θέλουν να τους ρίξουν στο περιθώριο της κοινωνίας ήταν δύο από τις πιο δυναμικές εκδηλώσεις του κοινωνικού πολέμου που περιοδικά επανέρχεται ραγίζοντας το τείχος της σιωπής.

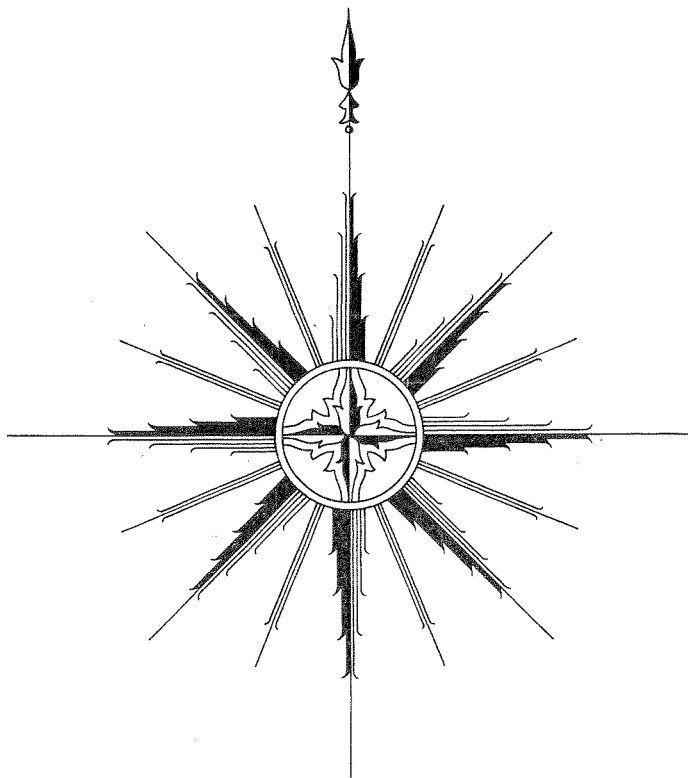
Ότι οι ταξικοί (και γενικότερα οι κοινωνικοί) αγώνες μπορεί να εκδηλώνονται με αντιδραστικό τρόπο (βλέπε τις ρατσιστικές συγκρούσεις στο εσωτερικό του προλεταριάτου στη Γερμανία και την διοργάνωση εθνικιστικών διαδηλώσεων από 15μελή μαθητών στην Ελλάδα) είναι κάτι που "εκπλήσσει" μόνο τους αντιεξουσιαστές και ανθρωπιστές

δημοκράτες, τους ενωμένους ειρηνιστές και αντιρατσιστές σαν το MTV, τη Μπένεττον και τον Κολ. Δείτε ποιοί ισχυρίζονται ότι οι προλετάριοι και τα παιδιά τους οφείλουν να είναι άγγελοι! Έχουμε να περάσουμε πολλά γαμημένα κανάλια ώσπου "η ψυχή μας την Ικαρία της νά 'βρει".

2/94

Ντωμέ: στη γαλαρία

θέσεις για το

μικροαστισμό &

την αντικουλτούρα

στην Ελλάδα

[Στο προηγούμενο τεύχος, αναφερθήκαμε, μέσω μιας σύντομης ανασκόπησης της μεταπολεμικής ελληνικής ιστορίας, στα κοινωνικο-ιστορικά θεμέλια του μικροαστικού πνεύματος στην Ελλάδα. Ας το παρακολουθήσουμε τώρα στη πιο πανηγυρική του εκδήλωση.]

16

Η σχεδόν πλήρης επικράτηση του μικροαστισμού στη δεκαετία του 80 έγινε δυνατή μετά την ενσωμάτωση στο κυρίαρχο ελληνικό τρόπο ζωής των δύο πιο επικίνδυνων κοινωνικών κινημάτων της δεκαετίας του 70: του εργατικού και του νεολαιίστικου. Το κίνημα της βιομηχανικής εργατικής τάξης αναπτύχθηκε αυθόρμητα κι ανεξέλεγκτα κατά τη περίοδο της πρώτης μεταβατικής φάσης της μεταπολίτευσης, σε συνθήκες αποδιοργάνωσης του Κράτους και των παραδοσιακών πολιτικών κομμάτων. Θεμελιακά του γνωρίσματα ήταν πρώτον, η οργάνωση στο τόπο δουλειάς, στο εργοστάσιο, όλων των εργατών, τεχνιτών και υπαλλήλων ανεξάρτητα από την επαγγελματική τους ειδίκευση, η άρνηση δηλ. του παραδοσιακού ομοιοεπαγγελματικού και κλαδικού συνδικαλισμού, και δεύτερον, η ανάθεση όλων των εξουσιών αρχικά στη γενική συνέλευση και την απεργιακή επιτροπή και κατόπιν στο νεοσύστατο εργοστασιακό σωματείο. Εκμεταλευόμενο την έλλειψη "επιστημονικής οργάνωσης της εργασίας" (1) στην ελληνική βιομηχανία και επομένως τη γενικευμένη εξάρτηση της παραγωγής από τη πρωτοβουλιακή παρέμβαση του/της εργάτη/εργάτριας, το εργοστασιακό κίνημα πετυχαίνει όχι μόνο σημαντικές μισθολογικές αυξήσεις κατά τη περίοδο των άγριων απεργιών και καταλήψεων (1974-77) αλλά δημιουργεί επίσης ένα βαθύ ρήγμα στη κοινωνική και εργοστασιακή πειθαρχία που έχει μακροπρόθεσμα αρνητικό αντίκτυπο στη παραγωγικότητα και τα ποσοστά κέρδους των αφεντικών. Όμως η αδυναμία ανοίγματος της συνέλευσης στη τοπική κοινότητα, στους υπόλοιπους προλετάριους, συγγενείς, φίλους, κλπ., η παγίωση καθαρών συνδικαλιστικών μορφών δράσης, η ανοχή απέναντι στους ΠΑΣΟΚους και τους αριστερούς οικονομιστές ιδεολόγους, η άμεση αντίδραση των αφεντικών και του κράτους (νόμος 330/76, επιλεγμένες απολύσεις που μέχρι το 1981 φτάνουν τα 15000 άτομα) οδηγούν στη συρρίκνωση του εργοστασιακού κινήματος μετά το 1978, στην εγκατάλειψη του αρχικού αντικοινοβουλευτικού-αντικομματικού χαρακτήρα των απεργιών και στη στροφή των εργατών προς το ΠΑΣΟΚ για την επίλυση των προβλημάτων τους. Οι απολυμένοι εργάτες μεταπηδούν στις οικοδομές και τη ναυτιλία -τομείς που παραδοσιακά απορροφούν τις κοινωνικές συγκρούσεις στη βιομηχανία- ή μετατρέπονται σε αυτοαπασχολούμενους ταξιτζήδες, μικρομαγαζάτορες ή μικροβιοτέχνες. Ένα άλλο κομμάτι εκείνων των πρώτων απεργών στελεχώνει τα κόμματα και

(1) Βλ. το δεύτερο κεφάλαιο στο κείμενο της Γκαράνς στο παρόν τεύχος.

τις συνδικαλιστικές παρατάξεις. Στις αρχές της δεκαετίας του 80 ο συνδικαλισμός κορυφής έχει ενσωματώσει πλήρως τον εργοστασιακό. Οι εργασιακές σχέσεις έχουν αποκτήσει πάλι την ιεραρχημένη τους μορφή. Ο ΣΕΒ δηλώνει επίσημα την ικανοποίησή του.⁽²⁾ Παράλληλα το κράτος και οι τράπεζες αναλαμβάνουν τη νομισματοποίηση-υποτίμηση των ζημιών των προβληματικών εταιρειών, που προκλήθηκαν από τους εργατικούς αγώνες, διαχέοντάς τες στο κοινωνικό σύνολο μέσω του πληθωρισμού. Πολλές από τις προβληματικές εθνικοποιούνται. Όντας ικανοποιημένο το κράτος με μικρότερο ή μηδαμινό κέρδος στις εθνικοποιημένες επιχειρήσεις διευκολύνει την αύξηση του μεριδίου των υγείων κεφαλαίων στο καταμερισμό της συνολικής υπεραξίας. Η κοινωνία σαν έθνος αρχίζει ν' αναλαμβάνει η ίδια τα προβλήματα του κεφαλαίου στο σύνολό του: επιτέλους, να η εποχή του πραγματικού πολίτη! Το ΠΑΣΟΚ και ο ΣΕΒ από κοινού ανακινούν ολόκληρο ζήτημα γύρω από τις "συναινετικές διαδικασίες", τη "βιομηχανική δημοκρατία", το "συμμετοχικό μάνατζμεντ", τις "κοινωνικοποιήσεις", την "αυτοδιαχείριση". Ζητούμενο είναι μια νέα εργασιακή πειθαρχία. Α! Αν δεν έπαιρναν τη σκυτάλη των απεργιακών κινητοποιήσεων αυτοί οι ανεύθυνοι δημόσιοι υπάλληλοι, πόσο πιο σύντομα η χώρα του γαλάζιου, της αλμύρας και του μικρεμπορίου θα εναρμονιζόταν με την ΕΟΚ!

17

Τα πιο εντυπωσιακά χαρακτηριστικά του νεολαιίστικου κινήματος -βίαιη άρνηση της παραδοσιακής μικροαστικής οικογένειας, απομυθοποίηση των πατροπαράδοτων αξιών, άρνηση της εργασίας, συνειδητή περιθωριοποίηση, επίθεση στα κόμματα και τους κρατικούς θεσμούς- προκάλεσαν πραγματικό σοκ στην ελληνική κοινωνία και τους θεματοφύλακες της στα τέλη της δεκαετίας του 70. Πόση αλήθεια η απόσταση από τ' αθώα γιαουρτώματα, τους "τέντυ μπούς" και τα εξευτελιστικά κουρέματα της δεκαετίας του 50! Πόση η διαφορά από τον "ανήλικο εγκληματία" κλεφτράκο των δυτικών συνοικιών της Αθήνας στη δεκαετία του 60! Οι "παραβάσεις νομοθεσίας περί αυτοκινήτων", η "χρήση ναρκωτικών", ο "αναρχισμός", η "αντίσταση κατά της αρχής" σε γήπεδα και συναυλίες, οι νέες μορφές "παράνομης οπλοφορίας" γίνονται λέξεις-καραμέλα στα χείλη των εγκληματολόγων και κοινωνιολόγων στις αρχές της δεκαετίας του 80. Οι καταλήψεις των πανεπιστημίων το 1979 -"ο αγώνας διεξάγεται ανάμεσα σ' αυτούς που θέλουν να ζήσουν και σ' αυτούς που απλώς επιβιώνουν" έλεγε ένα σύνθημα σε τοίχο της Νομικής εκείνη τη χρονιά- γίνονται το εναρκτήριο γεγονός για τη κατασκευή των νέων "λαϊκών δαιμόνων" μετά τους "κομμουνιστές": τα φρικιά. Για μερικούς από μας, τα φρικιά, τους πρωταγωνιστές, τους δημιουργούς των καταστάσεων εκείνων των ημερών, οι προσωπικές και συλλογικές αποτυχίες κι η κατάρρευση των ψευδαισθήσεων, που έφερε το πέρασμα του χρόνου, έκαναν τη μνήμη να μιλήσει, μετατρέποντας την εικόνα σε έννοια, αποκαλύπτοντας ότι κι ο δικός μας λόγος ήταν εξίσου φαντασιακός μ' αυτόν των εγκληματολόγων. Όμως η πράξη που τον συνόδευε είχε πραγματικές και κωμικοτραγικές συνέπειες για όλους μας.

Ο σχετικά εξισωτικός χαρακτήρας της ελληνικής κρατικής εκπαίδευσης -δηλ. η αναντιστοιχία της προς τον καπιταλιστικό καταμερισμό εργασίας που άρχιζε σιγά-σιγά να επιχειρείται στη μεταπολίτευση- παρείχε το "προνόμιο" σ' ένα αυξανόμενο αριθμό νέων να γεύονται το φοιτητικό ρόλο. Μέσα απ' αυτό το ρόλο η πλειοψηφία του "κινήματος" άρθρωσε την αμφισβήτησή της. Μικροαστικής και αγροτικής καταγωγής στη πλειοψηφία τους -ο εξισωτισμός έχει και τα όριά του- οι αμφισβητίες αρνήθηκαν τη κρατική απόπειρα ενσωμάτωσης του πανεπιστημίου στη καπιταλιστική παραγωγική διαδικασία (και άρα υποβάθμισης ορισμένων τίτλων σπουδών) μέσω του νόμου 815. Οι "αυτόνομοι"

(2) "Υπάρχει ποιοτική διαφορά μεταξύ παλιάς μορφής επιχειρησιακού συνδικαλισμού και της σημερινής. Σήμερα έχουμε περισσότερη οργάνωση των εργαζομένων στην επιχείρηση και αποδοχή του συνδικαλιστή από την επιχείρηση σαν ισότιμου κοινωνικού εταίρου που η δραστηριότητά του συμβιβάζεται με την ιδιότητά του σαν υφιστάμενου και δεν θίγει το διευθυντικό δικαίωμα. Ο παλιός αυθορμητισμός που χαρακτηρίζει τη περίοδο 1974-77 τείνει να υποκατασταθεί από διαδικασίες που επιτρέπουν τη μονιμότερη και πιο υπεύθυνη παρουσία των συνδικαλιστών στη καθημερινή πορεία της επιχείρησης... Έτσι κατοχυρώνεται η μείωση των φυγόκεντρων τάσεων της βάσεως απέναντι στη κορυφή". (Α.Φ. Κόσκος, "Εργασιακές σχέσεις", Εισήγηση στο Πανελλ. Βιομηχανικό Συνέδριο, Αθήνα 1983).

φοιτητές (δύο λέξεις που αλληλοαναιρούνται ευρισκόμενες δίπλα-δίπλα) ένα μόνο πράγμα δεν συνειδητοποιήσαν μέσα στη πλουραλιστικού χαρακτήρα αμφισβήτησή τους κι αυτό ήταν το βασικότερο: το ανέφικτον ενός επαναστατικού φοιτητικού κινήματος. Πέρα από μια ριζοσπαστική μειοψηφία που προσπάθησε να συνδεθεί με την ευρύτερη εξωφοιτητική νεανική άρνηση, η πλειοψηφία των "αυτόνομων" και αριστεριστών θέλησε απλώς να παρατείνει τις τότε υπάρχουσες συνθήκες του πιο εύκολου και ξεκούραστου πανεπιστημίου. Μέσα στην αναζήτηση των "απολαύσεων", της "έντονα βιωμένης ζωής", του προφυλαγμένου και όσο το δυνατόν ανετότερου παρόντος, ήταν ο μικροαστικός φόβος για τη κατάργηση των "ίσων ευκαιριών" που εγκαταστάθηκε θριαμβευτικός. Γιατί τι άλλο θα μπορούσε να σημαίνει η απόρριψη του εκσυγχρονισμού όταν δεν έφτανε τη κριτική στα άκρα της, δηλ. στην απόρριψη του φοιτητικού ρόλου αλλά αρκείτο στο φοιτητικό μπεμισμό πασπαλισμένο με δόσεις "ριζοσπαστικότητας"; Δεν υπονοούμε εδώ ότι η αμφισβήτηση πήγε στράφι· ότι ήταν ένα σκέτο "θέαμα". Ίσα-ίσα. Τα συνθήματα του 79 έγιναν τα σλόγκαν τόσο του αυτοϊκανοποιημένου μικροαστισμού της δεκαετίας του 80 όσο και του ολοσχερώς αισθητικοποιημένου, τεχνητού κόσμου των στελεχών που τον διαδέχτηκε και αφού οι σχολές, μετά την επιτυχία του εκσυγχρονισμού, είχαν αδειάσει από τη γραφική πλέον παρουσία των "αυτόνομων".

Στα θλιβερά, τεχνικώς υπερεξοπλισμένα προαστιακά διαμερίσματα αλλά και στα νησάκια του Αιγαίου, θα συναντήσει κανείς γιατρούς, διευθυντές στη μέση εκπαίδευση, στελέχη των mass media που στη βιβλιοθήκη τους φιγουράρει ακόμα κάποιον τεύχος του "Πεζοδρομίου" που τα ονόματα Βανεγκέμ ή Εξάρχεια τους προκαλούν ένα στεγνό χαμόγελο στα χείλη και τη νοσταλγική αναπόληση μιας για πάντα χαμένης νιότης. Τελευταία σημάδια για να διαπιστώσει κανείς όχι μόνο το μεγάλο αριθμό της νεολαίας που κάποτε είχε έρθει σ' επαφή με τις επαναστατικές ιδέες, αλλά κυρίως το τρόπο με τον οποίο είχε έρθει.

18

"Αποκαλούμε νέους όλους αυτούς που ανεξάρτητα από την ηλικία τους, δε συμμορφώνονται ακόμα με τους ρόλους τους, που αγωνίζονται να κατακτήσουν το πεδίο της δραστηριότητας που οι ίδιοι πραγματικά επιθυμούν, που προσπαθούν να κάνουν μια καριέρα δημιουργώντας μια κατάσταση κι ένα τύπο δουλειάς διαφορετικό απ' αυτόν που είχε προσχεδιαστεί γι' αυτούς... Κάθε μεταρρύθμιση πρέπει να ξεκινήσει από τα εκατομμύρια των ανήλικων που συλλογικά αποτελούν "την αρρώστια της κοινωνίας"... Αυτοί που αγαπούν τη θέση τους, είτε είναι προλετάριοι είτε καπιταλιστές, είναι παθητικοί, γιατί δε θέλουν να διακυβεύσουν τίποτα βγαίνοντας στο δρόμο. Έχουν περιουσίες και παιδιά να προστατεύσουν! Οι νέοι, αυτοί που δεν έχουν τίποτα να χάσουν, είναι η έφοδος, είναι η περιπέτεια. Ας πάψει η νεολαία να είναι ένα απλό εμπόρευμα για να γίνει ο καταναλωτής της ίδιας της της ορμής."

Όχι, αυτά δεν είναι τα λόγια ενός σημερινού διαφημιστή ή μιας καθηγήτριας πολιτιστικών σπουδών. Δεν είναι, μ' άλλα λόγια, κουβέντες ενός απόγονου του Μάη του 68. Είναι τα λόγια ενός εκ των πνευματικών πατέρων των παραπάνω επαγγελματιών. Ενός από αυτούς που -ίσως ακούσια- άνοιξαν το δρόμο στους νέους τύπους δουλειάς που δεν είχαν προσχεδιαστεί από το παλιό κόσμο του καπιταλισμού. Είναι τα λόγια του Isidore Isou, ηγέτη των Λεττριστών κι έρχονται από το μακρινό 1950. Τη δεκαετία που η κοινωνική και καταναλωτική κατηγορία "νεολαία" κατέκτησε τη πρώτη θέση των ενδιαφερόντων της καπιταλιστικής παραγωγής. Ενώ την εποχή πριν το πόλεμο η κύρια αγοραστική δύναμη ήταν οι άνω των είκοσι ετών και η κυρίαρχη βιομηχανία ψυχαγωγίας και κατανάλωσης γενικότερα ήταν κουνφομιστική στηρίζοντας τις παλιές οικογενειακές αξίες, μεταπολεμικά το τοπίο αλλάζει. Η επέκταση της δευτεροβάθμιας και ανώτερης εκπαίδευσης, η διεύρυνση του αριθμού των μαθητευόμενων εργατών, η εξασφάλιση της επιβίωσης λόγω της πλήρους απασχόλησης, του κράτους-πρόνοιας και της ανόδου των μισθών -ένα πρωτότυπο μέγιστο εξασφαλισμένης ανίας και καταναλωτικής δυνατότητας έκανε δυνατή την αποδέσμευση από την οικογένεια και την επεξεργασία ιδιαίτερων τρόπων επικοινωνίας της νεολαίας.

Ήταν η εποχή των teddy boys, των blousons noir, των halbstarcken. Η εποχή του "δε θέλουμε να γίνουμε κι εμείς έτσι όπως είστε εσείς". Η εποχή που οι μεγαλουπόλεις της Δύσης πλημμύρισαν από νεανικές συμμορίες που "αναποδογύριζαν αυτοκίνητα, σπάγαν βιτρίνες, ορμούσαν σε κέντρα διασκέδασης, ξυλοκοπούσαν διαβάτες, επιτίθονταν στην αστυνομία και σ' οτιδήποτε τους θύμιζε εξουσία". Η εποχή επίσης του "στείλτε τις συμμορίες στα στρατόπεδα εργασίας!", όταν η ηθική πλειοψηφία των δυτικών κοινωνιών δεν ήθελε ν' ανοίξει τ' αυτιά της στους υπολογισμούς ενός διαφημιστή σαν τον εγγλέζο Mark Abrams που με ψυχραιμία τους υπενθύμιζε ότι δε περιφρονεί κανείς έτσι εύκολα μια teenager πελατεία που μπορεί να συνεισφέρει στην αγορά ένα ποσό της τάξης των 900 εκατομμυρίων λιρών το χρόνο. Όταν η αισθητική της teenager αγοράς -αισθητική καθοριζόμενη τόσο στη Βρετανία όσο και στις ΗΠΑ από τα γούστα της νεολαίας της, μαύρης κυρίως, εργατικής τάξης- πέρασε στους γόνους των μικροαστών, το φρικάρισμα των γονιών έγινε μαζική υστερία. Δεν άργησαν βέβαια να καταλάβουν ότι οι νεαροί beats είχαν κατά βάθος καλούς σκοπούς.

19

Αν και πολλοί από τους ιδεολόγους της αντικουλτούρας ήταν λούμπεν άτομα, όπως οι Diggers, που επιδίωκαν την άμεση πρακτική ικανοποίηση των αναγκών και επιθυμιών μιας ζωής που βιώνεται στο περιθώριο, το κίνημα έκφρασε σε μεγάλο βαθμό την επιθυμία μιας μεσοαστικής -τότε φοιτητικής- νεολαίας ν' απελευθερωθεί κοινωνικά και πολιτιστικά. Είναι η απάντηση στη τυποποιημένη μαζική κουλτούρα της μεταπολεμικής εποχής, στη ζωή που για τον Αντόρνο (και γι' αυτούς) "είναι μια συνεχής τελετουργία μύησης, ...[όπου] ο καθένας οφείλει να συμπεριφέρεται σύμφωνα με το "επίπεδό" του, που έχει καθοριστεί και χαρακτηριστεί εκ των προτέρων, και να διαλέγει τη κατηγορία των μαζικών προϊόντων που έχει γίνει για το τύπο του". Η αντικουλτούρα θέλει να δημιουργήσει το δικό της τύπο προϊόντων και τις δικές της "εναλλακτικές" αξίες. Από την απαξία της εργασίας και την άρνηση όλων των κατεστημένων θεσμών οδηγείται στη λατρεία τηςσχόλης και τη δημιουργία αντιθεσμών, σε μια πραγματική πολιτιστική επανάσταση. Αυτή η κεντρική τάση της αντικουλτούρας, που από τις απαρχές της ήταν μια συμπληρωματική εντέλει κουλτούρα στη κυρίαρχη και ένας κόσμος που μπορούσε να συμβιώνει με το κυρίαρχο χωρίς να προϋποθέτει την καταστροφή του τελευταίου, ώθησε το καπιταλισμό σε μια εκπληκτική ανανέωση. Η νεολαία της αμφισβήτησης χρησίμευσε σα διαφημιστικός μύθος που έκφρασε καλύτερα απ' οτιδήποτε άλλο το "προοδευτικό" χαρακτήρα και το δυναμισμό του καπιταλισμού. Μέσα από την αντικουλτούρα η κατανάλωση θ' αποκτήσει μια "πνευματικότητα", μια αισθητική εκλέπτυνση που αρχές της δεκαετίας του 60 έρχεται σαν ανέλπιστα λύση: η παραγωγή νέων εμπορευμάτων, η αποικιοποίηση κάθε ανθρώπινης δραστηριότητας από το εμπόρευμα εμποδιζόταν από τους αρχαϊσμούς της πουριτανικής οικογένειας και του τοπικισμού. Η αντικουλτούρα κατέστρεψε την ακαμψία των κλειστών παραδοσιακών κοινωνικών σχέσεων που αν και είχαν ήδη αρχίσει να χάνουν την αίγλη τους, εμπόδιζαν ακόμη με σωρεία ηθικών περιορισμών κάθε ροπή προς το νεωτερισμό. Η απελευθέρωση του εαυτού από το βάλο της παράδοσης αποτέλεσε προϋπόθεση sine qua non του περάσματος στην εποχή της πραγματικής κυριαρχίας του κεφαλαίου.

Η τραγική ειρωνεία είναι ότι οι ριζοσπαστικές τάσεις της αντικουλτούρας επιζητήσαν την επιστροφή της ποίησης στη ζωή και τη σύσταση μιας "αυθεντικής κοινότητας", σύμφωνα με τα λεγόμενα τους. Όμως η ανικανότητα να συγκροτήσουν τη συνοχή της κριτικής τους και τη πρακτική οργάνωση αυτής της συνοχής έχει την εξήγηση της: οι "εναλλακτικοί" αρνήθηκαν το αφηρημένο μόνο και μόνο για να πανηγυρίσουν το εφήμερο και αποσπασματικό. Οτιδήποτε παράδοξο, αντικονφορμιστικό, οτιδήποτε αντί εν γένει κληροδότησε το παρελθόν, έγινε, μέσω της εκτροπής του και της αξιοποίησής του ως πρώτης ύλης για τις "καλές δονήσεις" της αντικουλτούρας, μέρος του ιδεολογικού σουπερμάρκετ που εμπλούτισε τη συμβολιστική φτώχεια μιας εποχής που περιοριζόταν στη μαζική παραγωγή και κατανάλωση ψυγείων, απορρυπαντικών και τηλεοπτικών προγραμμάτων για όλη την οικογένεια. Η νεκρανάσταση της τέχνης και της θρησκείας (Ζεν, μυστικισμός, κλπ.), η λατρεία του speed και της διαρκούς μεταλλαγής (ναρκωτικά) φρόντισαν ώστε οι διάφορες μορφές της αντικουλτούρας να περιοριστούν αρχικά σ' ένα στυλ της άρνησης, πράγμα που διευκόλυνε τη κατοπινή μετεξέλιξή της σε νέου στυλ "ελεύθερη" επιχείρηση.

20

Ο ιδεολογικός συγκρητισμός της αντικουλτούρας είναι αποτυπωμένος στον underground τύπο. Επικεντρωμένος στη βασική θεματική του γεωγραφικά και χρονικά "αλλού", ο underground τύπος ήταν, όπως το έλεγε το γνωστότερο έντυπο του είδους στην Ελλάδα, το "Ιδεοδρόμιο", ένα "Απ' Όλα Δι' Όλους": χρυσά ηλιοτρόπια που ρεμβάζουν στις ακρογιαλιές, ουτοπιούχα χημικά οχήματα για το υπερπέραν, γράμματα από το Κατμαντού, αντάρτες γκεβαριστές, ινδικά αρώματα, ρομαντικοποίηση της τρέλλας, μάγισσες φεμινίστριες, ζωή υψηλής ενέργειας, τσαμπουκάδες μαύροι πάνθηρες, ψυχεδελικό χρήμα, εικοσιτετράωρα τεχνολόγ ονειρα, οργανωτές κοινοβίων, γκρούπς, βιετκόγκ, ζωδιακοί κύκλοι, απελευθερωτικές εκχυμώσεις, ψυχοτρονικοί πόλεμοι... ή, όπως θα' λεγε ο Chris Shutes, χίλιοι κι ένας τρόποι για ν' αποφύγεις ν' αντιμετωπίσεις το γεγονός ότι είσαι ή θα γίνεις ένας μισθωτός ή στη "καλύτερη" περίπτωση ένας μικροαστός. Πράγματι, ένα μόνο ζήτημα έλαμπε δια της απουσίας του απ' αυτό το θαυμαστό νέο κόσμο που εξακολουθεί να εκτίθεται στην αγορά με τίτλους όπως virtual reality, MTV, KLIK, MAX, O1 και άλλα κακόχηα: η συγκεκριμένη κριτική του κόσμου της εργασίας.

21

Για την αισθητικοποίηση της καθημερινής ζωής και το γαλήνεμα των αντιθέσεών της, η αντικουλτούρα στηρίχθηκε στην επαναφομοίωση όλων των αντι-καλλιτεχνικών πρωτοπορειών του 20ου αιώνα. Οι ντανταϊστές αντιμετωπίστηκαν σαν ένα τσούρμο τρελλιάρηδων φαρσέρ και σαν ανανεωτές των γραφικών τεχνών, ενώ οι καταστασιακοί έγιναν γνωστοί, έξω από τους αναρχο-σιτού κύκλους, κυρίως σαν θεωρητικοί της εκτροπής-οικειοποίησης, αγαπημένου παιχνιδιού της γενιάς της αμφισβήτησης. Έτσι όχι μόνο η τέχνη της αστικής περιόδου αλλά και η άρνησή της έγιναν καρικατούρα του εαυτού τους.

Αλλά η αντικουλτούρα δε θα μπορούσε να εξελιχθεί σε κυρίαρχη κουλτούρα, σε κινητήρια δύναμη της οικονομικής ανάπτυξης κατά το δεύτερο ήμισυ του αιώνα, παίζοντας ένα ρόλο ανάλογο μ' αυτόν του αυτοκινήτου στο πρώτο ήμισυ του, αν δε κατάφερε να εκφραστεί μ' ένα μέσο που θα συνένωνε όλες τις επιθυμίες και αξίες της νέας εποχής: ρήξη με το παλιό κόσμο, πειραματισμός των αισθήσεων, διαφυγή από τη πραγματικότητα: ένα μέσο που θα έφερνε σ' επαφή το εφηβικό ανικανοποίητο με τη σύγχρονη τεχνολογία. Το μέσο αυτό ήταν η ροκ μουσική. Η κοινή αγάπη του "εναλλακτικού" νεομαγαζάτορα, του περιθωριακού μισθωτού και του στελέχους.

Χάρη στη ροκ ιδεολογία η γενιά μας ταύτισε την επανάσταση με τα πολιτιστικά εμπορεύματα και είδε τον εαυτό της να υποβιβάζεται σταδιακά σε συλλέκτη δίσκων και καταναλωτή όλων των βιομηχανικών αξεσουάρ της ροκ: στερεοφωνικά, μουσικά περιοδικά, αφίσσες, "εναλλακτικοί" ραδιοφωνικοί σταθμοί, μουσικά όργανα, κομπιούτερς, κλπ, κλπ. Γενιά προχωρημένων καταναλωτών ωθήσαμε έμπρακτα την ανάπτυξη της τεχνολογικής βάσης του σύγχρονου καπιταλισμού σ' ένα ποιοτικό και ποσοτικό άλμα που οι μικροαστοί γονείς μας αδυνατούσαν έστω και να το ονειρευτούν.

Ο ροκ σταρ, πρότυπο επαγγελματικής αποκατάστασης και επιτυχούς αυτοαξιοποίησης, είναι ο επιφανής χαμάλης του στυλ, ο μεσάζων ανάμεσα στη συμβολική αναπαράσταση του βιώματος που προωθεί η αντικουλτούρα και τη πεζή πραγματικότητα του μνημένου καταναλωτή. Απ' αυτό το παιχνίδι δε ξέφυγαν ούτε οι νεανικές εργατικές υποκουλτούρες σαν το πανκ-ροκ. (Αναφερόμαστε φυσικά στη Μεγ. Βρετανία, γιατί σε Ευρώπη και Αμερική το πανκ ήταν μια ακόμη μεσοαστική υποκουλτούρα.) Αν και στις καλύτερες στιγμές του έφτασε ως την άρνηση των κυρίαρχων σχέσεων παραγωγής της μουσικής, πρέπει ν' αναγνωρίσουμε ότι βασικός στόχος του πανκ ήταν η επανασυμφιλίωση καλλιτέχνη-κοινού. Κάτι τέτοια κινήματα θα συνεχίζουν να εμφανίζονται σ' εποχές όπου διαταράσσεται η συνοχή της ροκ μυθολογίας και ο ροκ σταρ (επίδοξος ή ήδη καταξιωμένος, δεν έχει σημασία) αποκαλύπτεται σαν αυτό που πραγματικά είναι.

22

Αν το ροκ, σαν κοινωνική σχέση, είναι ένας από τους μεγαλύτερους στυλοβάτες του ιδιωτικού καπιταλισμού -έχει ελάχιστα ερευνηθεί η συμβολή του στην υποβάθμιση της κρατικο-καπιταλιστικής ιδεολογίας στη συνείδηση της ανατολικο-ευρωπαϊκής νεολαίας- εξίσου αποφασιστική ήταν η συμβολή των hip ταξιδευτών στη διάδοση των εμπορευματικών σχέσεων σε περιοχές που ήταν ακόμη ανεξερεύνητες από το κεφάλαιο.

Αρχικά, η on the road ζωή των beats αντιμετώπιστηκε από έξυπνους ανθρώπους, όπως ο Πωλ Γκούντμαν, σαν "αξιοθρήνητη κενότητα". Το ταξίδι είναι για τον beat ένας αυτοσκοπός που τυποποιείται ολοένα και περισσότερο από τη στιγμή που αυτός δεν έχει τίποτα να εξερευνήσει γιατί απλούστατα δεν έχει τίποτα να δημιουργήσει. Αυτή η παθητική στάση δε κράτησε πολύ. "Μπροστά πηγαίνουν τα φρικιά και πίσω οι εργολάβοι", παρατήρησαν κάποιοι εύστοχα για την κατάσταση στην επαρχιακή Ελλάδα της δεκαετίας του 80. Εξέχασαν μόνο να συμπληρώσουν ότι πίσω από τους δεύτερους ακολουθούσαν, εκτός από τους ξενοδόχους, πάλι τα φρικιά, αυτή τη φορά ως μαγαζάτορες και ιδιοκτήτες κάμπινγκ. Γιατί να καταναλώνουν απλώς μπύρες και χάμπουργκερ σα τουρίστες όταν μπορούν να τα πουλήσουν σ' όσους πλημμύρισαν τους τόπους που πρώτοι αυτοί ανακάλυψαν; Μια γενιά που αρνήθηκε το τουρισμό-πακέτο ανακάλυψε μετά χαράς και από άλλη διαδρομή -πιο cool- τις ίδιες αθάνατες αξίες των γέρων της.

23

Οι δύο κεντρικές φιγούρες του νεανικού κόσμου της αμφισβήτησης στην Ελλάδα ήταν τα φρικιά και οι αναρχικοί. Στην αρχική μάλιστα φάση της διάδοσης και αναδημιουργίας της αντικουλτούρας τη δεκαετία του 70, ήταν δύσκολο να πεις ποιος είναι ποιος.(3)

Χρησιμοποιήσαμε τη λέξη "αναδημιουργία" εσκεμμένα μια και η ελληνική εκδοχή της αντικουλτούρας κάθε άλλο παρά φτηνή απομίμηση της αμερικάνικης ήταν. Η συλλογική στάση των freak εργατών π.χ., είναι σίγουρα ένα από τα πιο πρόσφατα επεισόδια μιας μακράς λαϊκής παράδοσης κοινωνικής ανταρσίας και ανυποταξίας. Η παράδοση αυτή ήταν μέχρι πρόσφατα ζωντανή στη μνήμη του προλεταριάτου. Ο ρεμπέτης του μεσοπολέμου θεωρήθηκε από τον freak εργάτη ως ένας αδέσμευτος πρόγονος, ένας ένδοξος σύντροφος στην εθελούσια φτώχεια, την άρνηση της εργασίας και το κυνήγι της γκόμενας (ή του γκόμενου, στη περίπτωση των freak εργατριών. Είναι προφανές ότι χρησιμοποιούμε το αρσενικό γένος χάριν της ενότητας του ύφους). Ο μικροαστικής προέλευσης freak επίσης είδε στο ρεμπέτη ένα άτομο απαλλαγμένο από οικογενειακές δεσμεύσεις, έναν αλήτη -φανταστικό εχθρό της οικογένειάς του, ένα μεταφυσικό σύμμαχο. Ή από την άλλη μεριά, είναι μήπως λιγότερο ορατή η αναφορά της αμφισβήτησης στην ελληνική ρομαντική ποίηση; Το μαζικό φαινόμενο του "καρνωτακισμού" για το οποίο μιλάνε οι φιλόλογοι τη δεκαετία του 70 δεν είναι ένα μάλλον κοινωνικό παρά λογοτεχνικό κίνημα; Αν τέτοιοι συνειρμοί εξαφανίζονται σήμερα, αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι αλλαγές στη δεκαετία του 80, η πλήρης ενσωμάτωση της αντικουλτούρας, η είσοδος εντέλει των ρέμπελων του 70 στη παραγωγή μέσω νέων και παλαιών επαγγελματιών αποδυνάμωσαν την αξία χρήσης/αξία αναπαράστασης του ρεμπέτη και του Καρυωτάκη. Τα νέα παραγωγικά και καταναλωτικά ήθη δε χρειάζονται πια παρωχημένες φιγούρες σαν κι αυτές.

Μέσα σε τέτοιες συνθήκες προϊούσας ενσωμάτωσης -όπου όσοι δεν αυτοκτονούσαν με τη πρέζα άρχιζαν να σπρώχνουν το καρτότσι του μαρού- έλαβε χώρα η μεγάλης σημασίας σύγκρουση απολίτικων και πολιτικοποιημένων φρικιών (ή αναρχικών, με μια άλλη ορολογία) στις αρχές της δεκαετίας του 80. Η "Κίνηση για τη συγκρότηση Αναρχικής Συνομοσπονδίας" έφτασε στο σημείο να χαρακτηρίσει τους πρώτους σαν "ένα από τα πιο σάπια και αξιοκαταφρόνητα υποπροϊόντα αυτής της φάσης ανάπτυξης του κεφαλαίου στην Ελλάδα", σαν αποβλακωμένους ελιτιστές και ναρκισσιιστές που "δημόσια δήλωναν την περιφρόνησή τους προς τους εργαζόμενους τους οποίους δεν θεωρούσαν καταναγκαστικά μισθωτούς

(3) Βλ. τη διακήρυξη-ντοκουμέντο του αναρχο-freak κινήματος που κυκλοφόρησε στη Νομική το Σεπτέμβριο του 74 από ομάδα "φοιτητών" (στο "Πεζοδρόμιο" νο.5): "Φυλάξτε τον οργανισμό σας για τους αγρούς, οι αίθουσες της σύγχρονης πολεοδομίας είναι πληκτικές. Να ξηλώσουμε το μπετόν. Κάτω από τα πεζοδρόμια είναι η αμμουδιά...FREAK OUT!"

αλλά ηλίθιους σκλάβους". Τα απολίτικα φρικιά, με τη σειρά τους, κατηγορήσαν τους αναρχικούς σαν γραφειοκράτες πολιτικάντηδες που είτε αγνοούσαν είτε υποβίβαζαν τη σημασία του προβλήματος των προσωπικών σχέσεων μέσω της αναρχο-συμβουλευτικής ιδεολογίας τους. Σ' αυτές τις κριτικές, που είχαν κοινό γνώρισμα τη μερικότητα, οδηγήθηκαν και οι δύο πλευρές από την ανεπαρκή συνειδητοποίηση της ίδιας τους της θέσης και της ιστορίας τους μέσα στη κοινωνία. Αφ' ενός μεν οι αναρχικοί μη μπορώντας, παρά τις διακηρύξεις τους, να κάνουν τη κριτική της μισθωτής εργασίας -και μάλιστα της δικής τους- επίκεντρο της θεωρητικο-πρακτικής τους δραστηριότητας, ιδεολογικοποίησαν μέσα από αφηρημένα βολонταριστικά και οργανωτικά σχήματα τους αγώνες τους υποβαθμίζοντάς τους σε αντικρατικούς μάλλον παρά κοινωνικούς αγώνες. Αφ' ετέρου δε τα φρικιά αναζήτησαν ματαιώς τη προσωπική σχέση εκεί που αυτή απουσίαζε εδώ και πολύ καιρό -και μάλιστα εν μέρει χάρη σ' αυτούς τους ίδιους: στην οικογένεια, στη φιλία, στον έρωτα και στη...δουλειά! Και ω του θαύματος! Να το σημείο στ' οποίο οι δύο πρώην άσπονδοι εχθροί ξανασυναντήθηκαν αγκαλιασμένοι μ' όλους αυτούς που μέχρι πρότινος έφτυναν. Οι αναρχικοί, μετά από μερικά χρόνια περιθωριοποίησης και άκαρπου συμμορίτικου τσαμπουκά και τα φρικιά, μετά από μερικά χρόνια αδιέξοδου υπαρξιακού ψυχολογικού τσαμπουκά, ανακάλυψαν από κοινού το νόημα της ύπαρξης: κι αν δεν μπορείς να κάμεις τη ζωή σου όπως τη θέλεις, τούτο προσπάθησε τουλάχιστον όσο μπορείς, να πιάσεις κάνα φράγκο.(4)

24

Ο κατακερματισμός των επιχειρήσεων μετά το 80, η ανάπτυξη του τουρισμού και της παραοικονομίας (ή κρυφής οικονομίας, όπως είναι μια από τις δεκάδες άλλες ονομασίες της) εκτινάσσουν τον αριθμό των αυτοαπασχολούμενων (μικροεπιχειρηματιών) στο σύνολο του ενεργού πληθυσμού (εκτός της γεωργίας) στο εκπληκτικό ποσοστό του 33%, σύμφωνα με τα πιο πρόσφατα στοιχεία του 1988. Ο τύπος εργασιακής σχέσης, που αυτή η μορφή οικονομίας προωθεί, είναι αυτός της μαύρης εργασίας, που δίνει οικονομική "διέξοδο" στη νεολαία της εξέγερσης, στο περιθωριακό εργάτη, που αρνείται τη ρουτίνα του εργοστασίου και του γραφείου, για ν' ανακαλύψει στην εποχιακή εργασία την υλική βάση της "ελευθερίας" του. Κάνοντας την ανάγκη αρετή, οι περιθωριακοί εργάτες και εργάτριες, βλέπουν στις μονίμως προσωρινές δουλειές τους μια δυνατότητα αποδέσμευσης του προσώπου τους απ' αυτές. Είναι "πιο κοντά στον εαυτό τους", γιατί οι προσωρινοί οικοδόμοι, οργανοπαίκτες, υπάλληλοι φάσφουντάδικων, βενζινάδικων, βιβλιοπωλείων, μπίμπι σίπτερς, χειριστές κομπιούτερ, δάσκαλοι ιδιαίτερων μαθημάτων, καθαριστές, σερβιτόροι, κλπ. δεν είναι οικοδόμοι, υπάλληλοι, σερβιτόροι, κλπ., "κάνουν" τους οικοδόμους, υπάλληλους, σερβιτόρους, άρα διαφέρουν -υποτίθεται- από τη μάζα των εργαζόμενων. Χάρη στο πνεύμα της αντικουλτούρας που υπερεκτιμά τη σημασία του ελεύθερου χρόνου και των "προσωπικών σχέσεων", τέτοιες αποβλακωτικές εργασίες που σου στερούν κάθε δυνατότητα συλλογικής έκφρασης και διεκδίκησης περιβάλλονται με αισθήματα ευφορίας -ή τουλάχιστον αυτό προσποιείται ο περιθωριακός μέχρι να τον πάρουν τα χρόνια και να καταφέρει να χώσει το κεφάλι του κάτω από μια μόνιμη θέση. Οι περιθωριακοί εργάτες και εργάτριες δεν ακούονται μόνο στο να κρύβουν από τα ίδια τους τα μάτια την πραγματικότητα της ζωής τους -τη προλεταριακή μιζέρια- καταφέρονται επιπλέον ενάντια στους "μικροαστικοποιημένους εργάτες" και νομίζουν ότι λένε κάτι πρωτότυπο όταν αρνούνται τους γραφειοκράτες συνδικαλιστές. Αναμφίβολα το εργατικό κίνημα ήταν ρεφορμιστικό, όμως ποιος δε μπορεί να δει ότι κι αυτός ο πενιχρός μισθός ή τα επιδόματα ανεργίας που εισπράττουμε σαν αποζημίωση για τη καθημερινή αλλοτρίωση είναι αποτέλεσμα δεκαετιών συνδικαλιστικής δράσης; Και ότι αντίθετα ήταν η δική μας ανικανότητα να υπερβούμε το παλιό ρεφορμιστικό εργατικό κίνημα, διατηρώντας ταυτόχρονα οτιδήποτε θετικό αυτό κατάφερε και εμβαθύνοντας την αρχική μας άρνηση της εργασίας, που συνέβαλε στο ν' ανοίξει ο δρόμος στα ευέλικτα ωράρια, τους νέους εφεδρικούς εργατικούς στρατούς και τα νέα προγράμματα λιτότητας; Ο περιθωριακός εργάτης δεν απέφυγε ούτε καν τη ρουτίνα που τόσο απεχθανόταν, έγινε απλώς ο τελευταίος διαλογής πειθήνιος εργάτης που τόσο θαυμάζουν τ' αφεντικά.

(4) Προς αποφυγήν παρεξηγήσεων: οι γενικεύσεις είναι απαραίτητες για τη καταγραφή μιας συλλογικής πρακτικής. Αυτό δεν σημαίνει αναγκαστικά ότι οι πάντες ακολούθησαν αυτό το δρόμο. Υπάρχουν, φυσικά, κάποιοι -λίγοι μάλλον- που μέσα στο σημερινό βαλεχά δεν προσποιούνται ότι ποτέ δεν αμφισβήτησαν τίποτα στο παρελθόν της λαγνοβοούσας νειότης τους.

Και τ' αφεντικά που αυτός με τη σειρά του θαυμάζει περισσότερο -γιατί "είναι cool", γιατί "θέλουν απλώς να βγάλουν κάποια φράγκα χωρίς να εκμεταλλεύονται κανέναν"- είναι η νέα μικροαστική τάξη που ξεπήδησε από την αντικουλτούρα. Νεοβιοτέχνες που ασχολούνται με την κοσμηματοποιία ή την αγγειοπλαστική, νεοέμποροι-ιδιοκτήτες εναλλακτικών βιβλιοπωλείων ή καταστημάτων υγιεινών τροφών και κυρίως ιδιοκτήτες μπαρς (επένδυση στη κλασική ιδεολογία "ο Έλληνας είναι γλεντζές"). Στο χώρο της κουλτούρας, νεοδημοσιογράφοι-εκδότες του "εναλλακτικού" τύπου, παραγωγοί μουσικών εκπομπών για το ραδιόφωνο και τη τηλεόραση, μουσικοί ροκ συγκροτημάτων. Αν κρίνει κανείς μόνο από το τυποποιημένο, εδώ και μια εικοσαετία, όνειρο των νεαρών περιθωριακών εργατριών να δουλέψουν σαν μπαργούμεν και τον γλοιώδη τρόπο με τον οποίο οι πελάτες των μπαρς αντιμετωπίζουν τους ομοϊδεάτες τους ιδιοκτήτες, αρκεί για να καταλάβει τον τεράστιας σημασίας ρόλο της αντικουλτούρας στη καταξίωση της μισθωτής εργασίας και των αφεντικών στη συνείδηση των νέων προλετάρων. Πρέπει όμως να υπογραμμιστεί ότι αντίθετα με τις ΗΠΑ και τη Δυτική Ευρώπη, στην Ελλάδα δε δημιουργείται μια τόσο ευρεία γκάμα νέων μικροαστικών επαγγελματιών υπό την επίδραση της αντικουλτούρας (που να περιλαμβάνει π.χ. νεοαγρότες, "εναλλακτικά" σχολεία, ψυχοθεραπευτικά ινστιτούτα, κοινοτικές επιχειρήσεις, συνεργατικές, κλπ). Ακόμη λιγότερο διαδεδομένη υπήρξε η αρχική και σύντομη διάρκειας κοινοβιακή/κολλεκτιβίστικη φάση της αντικουλτούρας, απ' όπου άλλωστε προήλθαν οι νεοεπιχειρήσεις. Κι αυτό γιατί στη πατροπαράδοτα μικροαστική Ελλάδα υπήρχαν πολλές ευκαιρίες για κοινωνική επανένταξη στα παραδοσιακά μικροαστικά επαγγέλματα: τις οικογενειακές επιχειρήσεις και την ανάληψη εργολαβιών χάρη στη διεύρυνση των κατασκευών και του τριτογενούς τομέα. Μεγάλη επίσης μερίδα της κάποτε εξεγερμένης νεολαίας απορροφήθηκε μέχρι το τέλος της δεκαετίας του 80 στο δημόσιο τομέα (εκπαίδευση, τράπεζες, δήμοι, κλπ.), χωρίς "φυσικά" οι παλιοί υπάλληλοι ν' αντιληφθούν έστω και στο ελάχιστο ότι οι νεοφερμένοι ζητούν τίποτα περισσότερο από ένα μεροκάματο, κι αυτό μάλιστα ουρανόσταλο!

25

Ένας άλλος τρόπος για ν' απαντήσει κανείς στο ερώτημα τι απέγινε η εξεγερμένη νεολαία είναι να στρέψει τη κριτική του έρευνα προς το πιο μοντέρνο προϊόν της αντικουλτούρας και της εμπορευματικής οικονομίας: το στέλεχος. Σαν δημιούργημα της οργάνωσης της μισθωτής εργασίας την εποχή της μέγιστης συγκεντρωποίησης του κεφαλαίου στη Δύση, το στέλεχος είναι η μεταμόρφωση της παραδοσιακής μικροαστικής τάξης των ανεξάρτητων παραγωγών που έχασαν τον έλεγχο των μέσων της εργασίας τους. Η οικονομική τους λειτουργία -χρησιμοποιούμε εδώ τον κλασικό ορισμό που έδωσαν οι καταστασιακοί- συνδέεται με τον τριτογενή τομέα και όπως ιδιαιτέρως με τον καθαυτό θεαματικό κλάδο της πώλησης, της συντήρησης και της εξύμνησης των εμπορευμάτων, συνυπολογίζοντας σ' αυτά και την ίδια την εργασία-εμπόρευμα. Ο Πωλ Γκούντμαν είχε δείξει, ήδη από τη δεκαετία του 50, τη στενή ιδεολογική συγγένεια του νεαρού στελέχους και του hipster, του ανθρώπου της αντικουλτούρας. Αυτή έγκειται στον ανταγωνιστικό ατομικισμό και κυρίως στην ανυπαρξία πραγματικής δραστηριότητας, στη ζωή νοούμενη σαν παιγνίδι ρόλων. Η κυνική, cool στάση του hipster (του περιθωριακού εργάτη) και η εκτέλεση τυπικών παραστάσεων κατά τη διάρκεια των περιστασιακών εργασιών του, είναι ενδημικές στον κόσμο της σύγχρονης επιχείρησης. Σαν τον hipster, το στέλεχος θέλει να περνιέται γι' ανεξάρτητος. Ξέρει το σκορ, είναι πάνω από το παιχνίδι. Τ' αφεντικά του δεν ξέρουν τις προθέσεις του. Αυτός τους χρησιμοποιεί, όχι αυτοί αυτόν. Η διαφορά είναι, όπως σωστά παρατηρεί ο Γκούντμαν, ότι το στέλεχος ανήκει πράγματι στην επιχείρηση, έχει status, ίσως και καλό μισθό και πρέπει να τα προστατέψει. Δεν μπορεί να διαθέτει τη ψευδαίσθηση της αλλαγής σαν τον hipster, γι' αυτό είναι υποχρεωμένος διαρκώς ν' αλλάζει ψευδαισθήσεις. Η πολιτιστική πολυμορφία της αντικουλτούρας του πάει γάντι. Γι' αυτό έχρισε τον εαυτό του οπαδό του Μάη του 68 και του αμερικάνικου movement -πολλοί μάλιστα έμαθαν αρκετά κόλπα σαν μέλη αριστεριστικών κι αντιεξουσιαστικών ομάδων, τη περίοδο της φοιτητικής τρελλίτσας τους. Για να ικανοποιήσει τις καταναλωτικές του επιθυμίες και να εμπλουτίσει τις μπίζνες των αφεντικών του προώθησε την αντικουλτούρα στο επίκεντρο της σύγχρονης μαζικής κουλτούρας. Ο περιθωριακός εργάτης δουλεύει στα "εναλλακτικά" μαγαζιά για να ικανοποιήσει τις ανάγκες αυτού του σύγχρονου αγοραστή. Και το hip στέλεχος με τη σειρά του, μέσω των περιοδικών εικόνων του στυλ, επανατροφοδοτεί τις φαντασιώσεις αυτών που τον τροφοδότησαν, γινόμενο μάλιστα αντικείμενο μίμησης για τη rave/σκυλόποπ νεολαία που η διασκέδασή της και τα επαγγελματικά της πρότυπα έχουν υπαχθεί

πλέον στη δικαιοδοσία του.

Στην Ελλάδα δεν υπάρχουν φαινόμενα σαν τη Silicon Valley ή τα είκοσι εκατομμύρια αναγνώστων του "εναλλακτικού" τύπου στις ΗΠΑ. Μόνο η εισβολή των mass media στα τέλη της δεκαετίας του 80 ευνόησε τη ραγδαία ανάπτυξη του στρώματος των στελεχών: διαφημιστές, designers και πάνω απ' όλα νεοδημοσιογράφοι. "Αυτοί οι ευάρεσκοι φαφλατάδες του άχρηστου", έλεγε ο Βανεγκέμ αναφερόμενος στα περιττώματα της νέας δημοσιογραφίας, "κατατάσσονται σήμερα σαν καταρτισμένοι εργαζόμενοι στα εργοστάσια της γλώσσας, όπου οι λέξεις που έχουν σουξέ τους πληρώνουν με μάρκες κύρους, με νόμισμα αφεντικού. Και όσο περισσότερο εμπλουτίζεται η γλώσσα που έχει γεμίσει από μια σημαντική ποσότητα μηδαμινότητας, τόσο καλύτερα πληρώνει η εξουσία". Ο εμπλουτισμός της γλώσσας με την επεξεργασία δεκάδων jargon ανταποκρίνεται στον εμπλουτισμό της κοινωνικής ζωής με δεκάδες καινούργιους ρόλους που πρέπει να παιχτούν. (4) Ο νεοδημοσιογράφος και ο διαφημιστής δεν πουλάνε πλέον απλά εμπορεύματα αλλά εγχειρίδια savoir-vivre. Πρέπει ο καθένας να ξέρει πως να "μιλήσει" (δηλ. να μείνει μουγγός) τόσο στη δουλειά του όσο και στο ακόμη χειρότερο παρεπόμενό της, τη διασκέδαση.

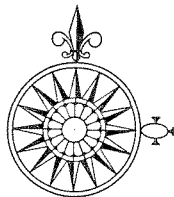
Ας έχει κανείς υπ' όψιν του ότι εδώ μιλάμε πάντα για μικρο-μεσαία στελέχη που είναι πολύ πιθανό, αντί να καταλήξουν στις ανώτερες θέσεις που ονειρεύονται, να βρεθούν στο δρόμο αφού πρώτα τους στίψουν σα λεμονόκουπες. Ή να υποχρεωθούν από την εταιρεία να έχουν μ' αυτήν μια σχέση αυτοαπασχολούμενου ή ανασφάλιστου μισθωτού.

26

Έχοντας αποδεχτεί τη λογική του εμπορεύματος και έχοντας συμβάλλει πρακτικά στην υπονόμηση της ανθρώπινης κοινότητας είναι φυσικό όλοι σχεδόν οι οπαδοί της αντικουλτούρας και των αντιεξουσιαστικών ιδεών, τόσο στη "καθαρή" όσο και στην επαναφομοιωμένη τους -επειδή το επιζητούσαν- μορφή, να στραφούν προς το αναγκαίο συμπλήρωμα της θρησκείας του κεφαλαίου, τη φαντασιακή κοινότητα της θρησκείας και του έθνους. Όσο μεγαλύτερος είναι ο κατακερματισμός της κοινωνικής ζωής, τόσο πιο έντονη η ανάγκη να πιστέψεις ότι ανήκεις κάπου. Εδώ είναι η ορθοδοξία και η ιδέα του ελληνισμού (γιατί όχι κι ο αρχαιοελληνικός παγανισμός!). Εκεί οι ανατολικές θρησκείες ή ποιός ξέρει τι άλλο. Όσο περισσότερο η κοινότητα απομακρύνεται από τη πραγματική ζωή και φαίνεται να χάνεται στα βάθη του μύθου, τόσο περισσότερος λόγος γίνεται γι' αυτήν μ' ένα μυθολογικό τρόπο. Όσο περισσότερο η ζωή γίνεται αβίωτη τόσο περισσότερο γεμίζει με υποκατάστατα ανύπαρκτης εμπειρίας.

27

Το όνειρο του παραιτημένου, οικογενειάρχη εργάτη να γίνει νοικοκυραίος -μια νοοτροπία που είδαμε πόσο καλά εκμεταλλεύτηκε το Κράτος για να διαλύσει την απεργία των εργαζομένων της ΕΑΣ το καλοκαίρι του 92- και το όνειρο του περιθωριακού εργάτη ν' ανοίξει ένα δικό του "άλλου τύπου" μαγαζί αποδεικνύουν ότι ο μικροαστισμός είναι μια ατομικιστική και μισοκακόμοιρη απάντηση στη μιζέρια της μισθωτής εργασίας. Ο μικροαστισμός στη μεταπολιτευτική Ελλάδα μπορεί να ειπωθεί σαν ένα θλιβερό υποκατάστατο της κοινωνικής επανάστασης.

TO BE CONTINUED

Γκαράνς - Λαβεναιρ

(4) Η ιστορία δεκάδων λέξεων των ειδικευμένων λεξιλογίων των στυλ μαρτυρά τη καταγωγή της σημερινής κυρίαρχης κουλτούρας από την αντικουλτούρα. Π.χ., η συνηθισμένη στη κυβερνο-χίπ κουλτούρα μας λέξη zap σήμαινε στην underground, acid σκηνή του 60 "εξαπολύω ισχυρές συναισθηματικές επιθέσεις στη ψυχή κάποιου", κάτι σαν το blow (someone's) mind= απελευθερώνω κάποιον, μέσω σοκ, από τη συνηθισμένη του αντίληψη για το κόσμο. Το get zapped αλλάζοντας διαρκώς κανάλια στη τηλεόραση είναι υποτίθεται μια κατάσταση διέγερσης, τόνωσης των αισθήσεων που σε "ξεκολλάει", σ' "απελευθερώνει". Άλλες εποχές, άλλα ναρκωτικά -ίδια γλώσσα.

ΨΕΙΣ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΑΣ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ

"ΘΕΡΑΠΕΙΑ" ΧΩΡΙΣ ΤΗ ΣΥΓΚΑΤΑΘΕΣΗ ΤΟΥ "ΑΣΘΕΝΟΥΣ"

Οι τριγμοί της κατάρρευσης του τείχους σίγησαν μεν και οι τελευταίοι τουρίστες πρόλαβαν ν'απαθανατιστούν κρατώντας κάποιο απομεινάρι της ψυχροπολεμικής εποχής, όμως στη Γερμανία κάποιοι άλλοι τριγμοί γίνονται αισθητοί: αυτοί της αναδιάταξης του κοινωνικού κράτους, των ρατσιστικών επιθέσεων ενάντια στους μετανάστες, του εφιάλτη της ενοποίησης, αντίποδας του καταναλωτικού ονείρου των ανατολικογερμανών-φράσεις που στα χείλια των δημοσιογράφων μετατρέπονται σε α-νόητα σλόγκαν, και που πρέπει να βρουν ξανά το νόημά τους, σαν κομμάτια του παζλ της γερμανικής πραγματικότητας, που είναι πιο εκρηκτική απ'οπουδήποτε αλλού στη Δ.Ευρώπη.

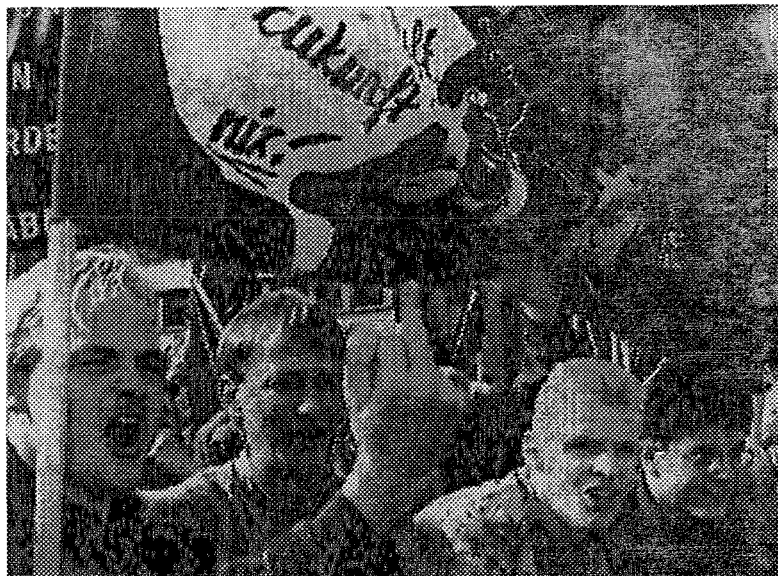
Ήδη απ'την επίσημη ανακήρυξη της ενοποίησης των δύο Γερμανιών (Μάρτης 1990) μέχρι τώρα, το αναμύσημα των εύσχημων όρων "κόστος ενοποίησης" ή "κρίση" έχει κάποιους συγκεκριμένους διδακτικούς στόχους από πλευράς Κράτους: οι μεν ανατολικογερμανοί διδάσκονται τι σημαίνει πολλή και σκληρή δουλειά, παραίτηση από τις απαιτήσεις τους προς τη Χρυσή Δύση, οι δε δυτικογερμανοί, τι σημαίνει προετοιμασία για θυσίες. Η διδασκαλία όχι μόνο δε διεξάγεται εύκολα ή αναντίρρητα από πλευράς διδασκομένων, αλλά οδήγησε και σε μια γενικότερη αναταραχή, μ'άλλα λόγια απεδείχθη ιδιαίτερα ακριβή, για να παραμείνουμε στα πλαίσια αυτής της τετριμμένης πια έννοιας του "κόστους".

Η οικονομική ενοποίηση βασίστηκε στην 1:2 ισοδυναμία δυτικού προς ανατολικό μάρκο, πράγμα που υπερτιμούσε σημαντικά το ανατολικό μάρκο και απεδείχθη μια υπολογισμένη κίνηση από πλευράς Κράτους. Στις πρώτες εκλογές μετά την ενοποίηση οι Χριστιανοδημοκράτες εισέπραξαν σε ψήφους την ευγνωμοσύνη χιλιάδων ανατολικογερμανών που διαπίστωσαν πως οι οικονομίες τους ήταν ανταλλάξιμες με δυτικά εμπορεύματα, επί έτη αντικείμενα πόθου.

Πέραν αυτού, ο κυριώτερος στόχος ήταν η εμπέδωση της καπιταλιστικής λογικής και ιδιαίτερα αυτής της εργασίας στους φτηνούς και ειδικευμένους εργαζόμενους της Ανατ. Γερμανίας: χωρίς ν'αποτελούν εξαίρεση στις χώρες του ανατολικού μπλοκ, χαρακτηρίζονταν απ'το εργασιακό ήθος του "υποκρινόμαστε ότι δουλεύουμε και υποκρίνονται ότι μας πληρώνουν", κάτι που τους έκανε αρνητικούς στη σκληρή δουλειά.

Το υπερτιμημένο ανατολικό μάρκο έκανε την ανατολικογερμανική βιομηχανία μη ανταγωνιστική, με αποτέλεσμα τη μερική απορρόφησή της απ'το δυτικογερμανικό κεφάλαιο καθώς και τη μαζική ανεργία. Το σοκ του Blitz Krieg λοιπόν θα λειτουργούσε "θεραπευτικά" τόσο προς τη δημιουργία δυτικού τύπου εργασιακής ηθικής όσο και στην εμπλουτισμένη νοσηματοδότηση της έννοιας του πολίτη. Έτσι εξαρτημένοι από τον αγώνα για επιβίωση και πειθαρχημένοι οι ανατολικογερμανοί θα μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ανταγωνιστικά προς τους δυτικογερμανούς ώστε να διευκολυνθούν οι διαδικασίες για τις περικοπές του κοινωνικού κράτους και το γενικότερο αναπροσδιορισμό του.

Οι πρώτες προσπάθειες αυτές του Γερμανικού κράτους συνάντησαν απεργίες τέτοιας έντασης στην ανατολή, που το ανάγκασαν στη σύναψη συμφωνιών για τη σταδιακή -εντός 3 χρόνων- εξίσωση μισθών σε ανατολή και δύση. Στη δύση δε, οι απεργίες των δημόσιων υπαλλήλων την άνοιξη του 92 οδήγησαν σ'ένα αμοιβαίο συμβιβασμό, ενώ το Μάη του 93 η άρνηση των βιομηχάνων μετάλλου να τηρήσουν τη συμφωνία περί εξίσωσης μισθών ξεσήκωσαν κύματα απεργιών, μ'αποτέλεσμα τη μερική ικανοποίηση των ανατολικογερμανών εργατών.

Εκδηλώσεις συμπάθειας των ανατολικογερμανών προς την πολιτική ηγεσία.

Η αναγκαιότητα πλέον μιας νέας κοινωνικής συνθήκης όπου θα ενταχθούν οι γερμανοί πολίτες και κυρίως οι εξ ανατολής είναι φανερή: το αντίτιμο για τη δυνατότητα απόλαυσης της δημοκρατίας και των "προνομίων" της είναι η υποταγή στην καπιταλιστική λογική, μέσα απ' το γενικότερο επαναπροσδιορισμό του κοινωνικού κράτους. Το περιεχόμενο που αντιστοιχεί σ' αυτό τον όρο--και οι όποιοι σχεδιασμοί το αφορούν--σήμερα βρίσκεται στην καρδιά των κοινωνικών συγκρούσεων. Αξίζει μια ιστορική διαδρομή.

ΡΥΘΜΙΣΗ ΚΑΙ ΑΠΟΡΡΥΘΜΙΣΗ ΤΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ ΠΡΟΝΟΙΑΣ: ΑΠΟ ΤΗ ΜΙΑ ΥΠΟΣΧΕΣΗ ΕΥΤΥΧΙΑΣ ΣΤΗΝ ΑΛΛΗ

Το κοινωνικό κράτος μπόρεσε ν' αναδυθεί στη δεκαετία του 30 μέσα στα πλαίσια του τεϊλορισμού-φορντισμού, το μοντέλο που συνίστατο στην ορθολογικοποίηση και επιστημονική οργάνωση της εργασίας. Κατατεμαχίζοντάς την, στηριζόμενο στην αλυσίδα παραγωγής και παράλληλα εφοδιαζόμενο ασταμάτητα με φτηνούς εργάτες μέσω της μαζικής μετανάστευσης, το σύστημα αυτό είχε σα στόχο τη διάλυση των ειδικευμένων εργατών και των επαναστατικών συνδικάτων τους και την αντικατάστασή τους από έναν οργανωμένο σε κομματικά συνδικάτα και άνευ προσόντων εργάτη, τον εργάτη-μάζα της πλήρους απασχόλησης. Η συγκεντρωτοποίηση του κεφαλαίου και η πραγματική του κυριαρχία επέτρεψαν τη δημιουργία ενός γενναϊόδωρου κοινωνικού κράτους, που λειτουργούσε σαν απορροφητήρας της σύγκρουσης ανάμεσα στους εργαζόμενους από τη μία, το κεφάλαιο και την κρατική γραφειοκρατία απ' την άλλη. Ήταν το αποτέλεσμα της μερικής ικανοποίησης των απαιτήσεων των εργαζομένων αφ' ενός και αφ' ετέρου σήμαινε τη γενίκευση της εξάρτησης του πληθυσμού απ' τη μισθωτή εργασία μέσω του δικαιώματος στην κατανάλωση και στις λοιπές κοινωνικές παροχές. Μια αναγκαστική κοινωνική "ειρήνη" που απέτρεψε την ολομέτωπη σύγκρουση και φυλάκιζε τους μισθωτούς εντός των ορίων της κάθε εθνικής οικονομίας.

Προς το τέλος της δεκαετίας του 60, η μεταπολεμική παγκόσμια τάξη αρχίζει ν' απειλείται. Οι σχεδιαστές του τεϊλορικού μοντέλου βρίσκονται αντιμέτωποι με τ' αντίθετα απ' τα επιδιωκόμενα αποτελέσματα: οι συστηματικές κοπάνες, το turn-over (1) και οι άγριες απεργίες εκφράζουν την άρνηση και την αντίσταση των εργατών στο τεϊλορικό εργοστάσιο-φυλακή. Μέσα στα ιστορικά πλαίσια της γενικότερης κοινωνικής αναταραχής--φοιτητική έκρηξη, νεολαϊστική εξέγερση--έρχεται στο προσκήνιο ο νεαρός εργάτης, πρωτοστατώντας στη διατάραξη της γαλήνης του τεϊλορισμού, αρνούμενος την ίδια την εργασία και το εμπόρευμα. Μια νέα γενιά που διαμορφώθηκε μέσα στο μεταπολεμικό κοινωνικό κράτος επαναστατεί γιατί " δε μπορεί πια και δε θέλει πια να συνεχίσει όπως πριν".

Οι κάτοχοι της κοινωνίας, μπροστά στον κίνδυνο του ολέθρου, αρχίζουν να μιλούν

με μια γλώσσα μανιωδώς ρεφορμιστική. Καταγγέλοντας τα μειονεκτήματα του συστήματός τους, επιχειρούν να το σώσουν αφομοιώνοντας τις ριζοσπαστικές απαιτήσεις: αυξήσεις και περισσότερος ελεύθερος χρόνος στους άγριους απεργούς, "βελτίωση" και διόγκωση των δημόσιων υπηρεσιών, φιλελευθεροποίηση των ηθικών περιορισμών της καθημερινής ζωής.

Η εικόνα της επανάστασης πουλιέται στους εξεγερμένους με τη μορφή της ροκ και άλλων εμπορευμάτων και οι κοινωνιολόγοι θλιμμένοι σκύβουν στοργικά πάνω στη νεολαία της αμφισβήτησης για να εκπονήσουν τα προγράμματα της "επανένταξης" της.

Η αφομοίωση όμως σαν αντίδοτο σε μια επαναστατική εποχή δεν αποτελεί πανάκεια. Για την αποφυγή του κινδύνου νέων κοινωνικών εκρήξεων, τη διασφάλιση της ανόδου των κερδών και της κοινωνικής πειθαρχίας, κρίνονται απαραίτητες νέες μορφές οργάνωσης της εργασίας που αρχίζουν να εφαρμόζονται ήδη από τα μέσα της δεκαετίας του '70. Πρόκειται για τη δεύτερη γενιά των τεύλοριστικών τεχνικών, το δεύτερο κύμα της επιστημονικής οργάνωσης της εργασίας που προορίζεται κυρίως για τους νέους, απέναντι στις απαιτήσεις των οποίων η εργασία πρέπει να φαντάζει ελκυστικότερη. Το τεύλοριστικό εργοστάσιο αναδιαμορφώνεται:

--- με το σύστημα του job-enrichment (δημιουργία "αυτόνομων ομάδων" εργατών που αναλαμβάνουν συγκεκριμένες εργασίες, συμπεριλαμβανομένου και του εποπτικού ρόλου) επιχειρείται η αύξηση της παραγωγικότητας και η εντατικοποίηση της εργασίας και ταυτόχρονα προωθείται μια καινούργια τεχνική ελέγχου μέσω της διάσπασης των εργατών, της ταύτισης με την επιχείρηση και της ανάπτυξης του ατομικισμού.

--- η ιεραρχία αναδιαρθρώνεται με τη μείωση του αριθμού των μισθολογικών κατηγοριών που υπήρχαν πριν και που βρίσκονταν στο στόχαστρο των εξισωτικών διεκδικήσεων των εργατικών απεργιών. Με την εισαγωγή λιγότερων και σαφέστερα διακρινόμενων μεταξύ τους κατηγοριών, οι οργανωτές της εργασίας προσπαθούν να επιτύχουν--ας το ξαναπούμε--το διαχωρισμό των εργατών.

Το εργοστασιακό μοντέλο επεκτείνεται σ'ολόκληρη την κοινωνία και κυρίως στις υπηρεσίες. Η αυτοματοποίηση και η πληροφορική που εξαπλώθηκαν στη δεκαετία του '80, εφαρμόστηκαν αρχικά σε τομείς με ισχυρά συνδικάτα. Αυτού του είδους η "εκμοντέρνιση" όσο επιστημονικότερη γίνεται τόσο αυξάνεται και ο αριθμός των ανειδίκευτων και φτηνών εργατών, άρα μεταναστών κυρίως, που απαιτεί. Με τη μεταφορά κεφαλαίων στον Τρίτο Κόσμο και την αποβιομηχάνιση η επακόλουθη ανεργία συμπληρώνει την εικόνα.

Ο κόσμος της εργασίας μέσα στο '80 παρουσιάζει μεγάλη διαφοροποίηση: εξασφαλισμένοι "προνομιούχοι" εργαζόμενοι από τη μια, και από την άλλη εκείνοι που όταν δεν αντιμετωπίζουν την ανεργία θα πρέπει να συμβιβαστούν με την υπομίσθωση (2), τη μη σταθερή ή μη πλήρη απασχόληση, τη δουλειά "με το κομμάτι" κλπ, πρακτικές ιαπωνοποίησης. Αυτό που δίνει το στίγμα της προηγούμενης και αυτής της νέας δεκαετίας, αντίθετα με ό,τι εκτεταμένα και εκούσια συνέβαινε το '70 με την εκμετάλλευση των προνομίων του κοινωνικού κράτους, είναι η αναγκαστική για μεγάλη μερίδα εργαζομένων μερική ή περιστασιακή απασχόληση.

Για τη διαμόρφωση αυτής της νέας εποχής ο ρόλος της αντικουλτούρας και της εναλλακτικής σκηνής δεν υπήρξε ασήμαντος. Με το καλμάρισμα των άγριων απεργιών, η ατομική φυγή--έξοδος από την εργασία και το επίδομα ανεργίας θα παρηγορήσουν πολλούς, ενώ το οικολογικό-εναλλακτικό κίνημα θα κατευθύνει τη δυσανεξία προς την έννοια της "χρήσιμης" και "ανθρώπινης" εργασίας: 11.500 εναλλακτικά προγράμματα στη Δ. Γερμανία, αρχές του '80, που απασχολούν άμεσα 80.000 άτομα, το 80% των οποίων αποτελείται από διάφορων ειδών επιχειρήσεις, σύμφωνα με το Γιόζεφ Χούμπερ (3). Η συντριπτική τους πλειοψηφία ασχολείται με παροχή υπηρεσιών, ο αγαπημένος τομέας των εναλλακτικών. Το οικολογικό-εναλλακτικό μάνατζμεντ που προωθήθηκε και συνακόλουθα ο μικρής κλίμακας καπιταλισμός ή η εξάρτηση απ' τις επιδοτήσεις του Κράτους δεν άφησε και πολλά περιθώρια για ριζοσπαστισμό. Ήδη το 1981, οι "Βερολινέζοι Αυτόνομοι" καταγγέλουν: "τα τελευταία χρόνια, η γερμανική σοσιαλδημοκρατία χρησιμοποίησε την "εναλλακτική σκηνή" σα χώρο πειραματισμού για τα κοινωνικά και "τεχνικής φύσης" προβλήματά της, την επιχορήγησε και, εν μέρει, οικειοποιήθηκε τ'αποτελέσματά της: η "εναλλακτική σκηνή" ως πεδίο διάγνωσης και θεραπείας της άρρωστης καπιταλιστικής κοινωνίας" (4). Τα πειράματα αυτά απέδωσαν καρπούς. Απ' το 1983 η γερμανική κυβέρνηση, απευθυνόμενη σε γυναίκες και νέους άνεργους, έβαλε σ'εφαρμογή αναγκαστικά προγράμματα "κοινωνικά χρήσιμης εργασίας" που περιλάμβαναν το "εθελοντικό κοινωνικό έτος" και ένα "έτος προπαρασκευαστικής επαγγελματικής κατάρτισης". Η εργασία, που έχασε αμετάκλητα την ελκυστικότητά της, έπρεπε τώρα να φαντάζει αναγκαστική. Με τη συνδυασμένη μείωση των επιδομάτων ανεργίας η επιθετική πολιτική των κρατικών γραφείων

ευρέσεως εργασίας στρατολογεί νέους των οποίων η αποδεδειγμένη εργασιακή πειθαρχία θ' αποτελεεί προϋπόθεση για το λαμπρό μέλλον μιας κακοπληρωμένης δουλειάς που τους επιφυλάσσεται.

Η επιχειρούμενη αυτή ιαπωνοποίηση της Ευρώπης ξύπνησε μέσα στο 80 την οργή των προλεταρίων: απεργία ανθρακωρύχων και εξεγέρσεις του 81 και 85 στη Βρετανία, συχνά βίαιες απεργίες των Ισπανών λιμενεργατών και των Γάλλων εργατών χάλυβα, γενικές απεργίες των εργαζομένων του δημόσιου τομέα στο Βέλγιο και τη Δανία, εμφάνιση των μαχητικών COBAS (επιτροπών βάσης) στην Ιταλία, κλπ.

Στο αδιέξοδο του κεφαλαίου η πτώση του ανατολικού μπλοκ άνοιξε νέες προοπτικές. Αυτή την εκτεταμένη οικονομική περιφέρεια που αναζητούσε το δυτικογερμανικό ιδιαίτερα κεφάλαιο, πίστεψε ότι τη βρήκε και μάλιστα αμαχητί στην Ανατολική Ευρώπη και εγγύτερα στην πρώην Ανατολική Γερμανία.

Όπως είδαμε αρχικά, οι ανατολικογερμανοί δε φάνηκαν τόσο πρόθυμοι στο να λειτουργήσουν η ενοποίηση υπέρ του Κεφαλαίου. Το "κόστος" της αναγκάζει Κράτος και Κεφάλαιο, στην προσπάθειά τους να εντείνουν και να επιταχύνουν την αναδιάρθρωση της εργασίας, να επανεφεύρουν την "οικονομική κρίση". "Η χώρα χρειάζεται μια κρίση", λένε από κοινού το Κράτος, το Κεφάλαιο και τα συνδικάτα στη Γερμανία, γιατί πρώτα απ' όλα αυτοί οι ίδιοι τη χρειάζονται. Προσπαθούν να παρουσιάσουν στους προλετάρους την "κρίση" σαν ένα καιρικό φαινόμενο που τους υπερβαίνει και προτίθενται να την ξεπεράσουν "ορίζοντας εκ νέου" σύμφωνα με τα λόγια εμπειρογνομόνων το κοινωνικό κράτος. Στα πολύ πρόσφατα σχέδια αυτού του "ορισμού" ανήκουν περικοπές κάθε είδους (κοινωνικά επιδόματα, ανεργίας, δαπανών για επιδοτούμενες απ' το Κράτος θέσεις εργασίας κλπ), "ευέλικτοι" κανονισμοί της αγοράς εργασίας (εποχιακή και μερική απασχόληση) και μείωση μισθών με παράλληλη μείωση ωραρίου "για την καταπολέμηση της ανεργίας", όπως λένε. Σήμερα παρά ποτέ οι προλετάριοι (εργαζόμενοι ή άνεργοι) παρουσιάζονται σαν αρρώστια του Κεφαλαίου και του Κράτους. Στις προτεινόμενες θεραπείες υπήρξε βέβαια αντίδραση, δυτικογερμανών και ανατολικογερμανών. Τα τρία χρόνια όμως αναταραχών στη Γερμανία δεν αφήνουν πολλά περιθώρια για υπεραισιόδοξες σκέψεις: απ' τη χειραγωγή-μένη απεργία της ÖTV την άνοιξη του 92, τις ακρωτηριασμένες απεργίες των ανατολικογερμανών, υποταγμένων στα συνδικάτα τους (την άνοιξη του 92 στο Rostock οι εργαζόμενοι στα ναυπηγεία κατά τη διάρκεια "κατάληψης" συνέχισαν να δουλεύουν κανονικά για να "μην τρομάξουν πιθανούς επενδυτές!") μέχρι το πρόσφατο κύμα απεργιών στην Ευρώπη το μένος εξαντλείται στην αμυντική υπεράσπιση του status quo. Μια επαναστατική ή έστω επιθετική προοπτική φαντάζει πολυτέλεια και οι αγώνες για τα "κεκτημένα" φαίνονται ότι θα εγκαινιάσουν την ατέλειωτη νύχτα του 21ου αιώνα.

Η συνεργία των σοσιαλδημοκρατικών και "κομμουνιστικών" κομμάτων, που μέχρι πρότινος λειτουργούσαν σαν κανάλι διοχέτευσης της δυσφορίας, στις περικοπές του κοινωνικού κράτους επιταχύνει τη χρεωκοπία τους.

Αντ' αυτών οι ρατσισμοί κάθε είδους αναβιώνουν δραματικά και στον αντίποδά τους ορθώνονται συμμαχίες μεταξύ του "προοδευτικού" μέρους του Κεφαλαίου και αριστερών για μια εκμοντέρνιση της καπιταλιστικής εκμετάλλευσης. Ο κοσμοπολιτισμός του Κεφαλαίου και η φιλανθρωπία των αριστερών συναντιούνται και συναινούν για τα "δικαιώματα" των μεταναστών για ν' αποκρύψουν τις ταξικές αντιθέσεις, την καθολική και ανομολόγητη ιεράρχηση της εργασίας (που συνακόλουθα κάνει και το εμπόρευμα ιεραρχικό) και η οποία αναγκαστικά θα δημιουργεί παντού ρατσισμούς. Αυτή η ιεράρχηση τείνει τώρα κάτω από φιλολογίες περί "οικονομικής κρίσης" και "κόστους ενοποίησης" να ενταθεί. Μόνο μέσα σ' αυτά τα πλαίσια ο ρατσισμός και η μετανάστευση γίνονται κατανοητά και όχι σαν ανεξάρτητα φαινόμενα.

ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗ ΚΑΙ ΡΑΤΣΙΣΤΙΚΗ ΙΔΕΟΛΟΓΙΑ

Η μετανάστευση σήμερα παρά ποτέ είναι πηγή άντλησης φτηνής ζωντανής εργασίας και ως τέτοια αποτελεί ένα μέρος του καπιταλιστικού σχεδίου για την εκ νέου ιεράρχηση της εργασίας και την ανασύνθεση των εργαζομένων σε ευρωπαϊκό επίπεδο.

Μέσω της κρατικής μεταναστευτικής πολιτικής επιχειρείται πάντα ν' αποσπαστεί απ' τους μετανάστες φτηνή εργασία χωρίς να παρέχονται οι πλήρεις απολαβές του κοινωνικού κράτους: συντάξεις, ασφάλιση, επίδομα ανεργίας, κοινωνικό επίδομα, εκπαίδευση, ειδικευση. Γι' αυτό η οικογένεια του μετανάστη (τα παιδιά, οι γέροι) θεωρείται ανεπιθύμητη. Ο εργένης-μετανάστης είναι το ιδανικό του Κράτους και του Κεφαλαίου.

Όσον αφορά την εργασία το εθνικό Κράτος προσφέρει στους υπηκόους-πολίτες

του την εγγύηση της επιβίωσης (όπως το κάνει βέβαια) συν τη σε μεγάλο βαθμό απαλλαγή απ' τις κατώτερες δουλειές, τις οποίες επιφυλάσσει στους μετανάστες. Γι' αυτούς δεν υπάρχει ενσωμάτωση στο έθνος, παραμένουν πάντα οι ξένοι, πράγμα που διασφαλίζεται από την εκάστοτε κρατική μεταναστευτική πολιτική.

Αυτό που εκμεταλλεύονται τα εθνικά Κράτη είναι το φυλετικά και πολιτιστικά διαφορετικό των εθνικών ομάδων, των μεταναστών, που λόγω της κοινωνικής τους θέσης εκπροσωπούν ταυτόχρονα τη φτώχεια. Και ακριβώς ο ρατσισμός είναι το μέσο με το οποίο ιεραρχείται η εργασία και συνακόλουθα η κατανάλωση. Έτσι παρουσιάζεται η διάσταση μεταξύ των εργαζομένων διογκωμένη: οι "γηγενείς" που βλέπουν τους μετανάστες σαν απειλή για το βιοτικό τους επίπεδο και οι μετανάστες που περιχαράκωνονται απέναντι στην εχθρική πλειοψηφία.

Οι εργαζόμενοι βέβαια εν γένει πρέπει ν' αυτοπροσδιορίζονται σαν οικονομική τάξη, να παραμένουν διασπασμένοι για το Κεφάλαιο και το Κράτος, αλλά τόσο μόνο ώστε να μπορούν να εργάζονται **μαζί**. (5)

Η διαίρεση των εργαζομένων που προωθείται απ' την κρατική μεταναστευτική πολιτική μπορεί βέβαια να λειτουργήσει μόνο όταν οι ίδιοι οι εργαζόμενοι αναπαράγουν τους εαυτούς τους σαν ντόπιοι εργαζόμενοι-ξένοι εργαζόμενοι, δηλ. σαν κατηγορίες του Κεφαλαίου. Ένας τέτοιου είδους διαχωριστικός συλλογικός προσδιορισμός βέβαια εμπεριέχει πάντα τον κίνδυνο για το Κεφάλαιο και το Κράτος είτε της πλήρους διάσπασης, και τότε απειλείται η ισορροπία της διαίρεσης της εργασίας, είτε του ξεπεράσματος αυτής της διάσπασης προς την προοπτική της αυτοοργάνωσης.

ΜΟΝΤΕΛΑ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ: ΚΥΚΛΙΚΗ-ΕΞΑΤΟΜΙΚΕΥΜΕΝΗ

Η Δ. Γερμανία προσελάμβανε απ' τα τέλη του 50 μέχρι και τα μέσα του 70 εργάτες απ' τη Μεσόγειο βάσει της κυκλικής μεταναστευτικής πολιτικής, σύμφωνα με την οποία οι εργάτες έπρεπε να παραμένουν μόνο για μερικά χρόνια στη χώρα. Το μοντέλο αυτό ναυάγησε όχι μόνο λόγω της άρνησης των εργοδοτών ν' ανανεώνουν την εργατική τους δύναμη κάθε τόσο, όσο λόγω των άγριων απεργιών που ξέσπασαν στα εργοστάσια τη δεκαετία του 70, όπου για πρώτη φορά παρατηρήθηκε μια τόσο μεγάλη ομογενοποίηση μεταξύ Γερμανών και μεταναστών εργατών. Στην εποχή του εργάτη-μάζα οι μετανάστες βρέθηκαν στο προσκήνιο των αγώνων ενάντια στην ιεράρχηση της εργασίας.

Ford 1973: οι μετανάστες βρίσκονται στο επίκεντρο των άγριων απεργιών και η Bild τρομοκρατημένη αναρωτιέται: "Αναλαμβάνουν οι μετανάστες την κατάσταση;"

Με την αντεπίθεση της "κρίσης" σταμάτησε η μετανάστευση στα πλαίσια αυτού του μοντέλου που πια δε λειτουργούσε σαν κυκλικό. Πολλοί μετανάστες τότε μετέφεραν τις οικογένειές τους και εγκαταστάθηκαν στη Γερμανία. Στις δεκαετίες του '70 και '80 ενορχηστρώθηκε από το Κράτος και τα κόμματα μια πολιτική κυνηγητού των "ξένων" (δυσφήμιση στις εφημερίδες, προπαγάνδισή της δήθεν μη αναγκαιότητας νέων μεταναστών κλπ). (6)

Αργότερα η μετανάστευση συνεχίστηκε μεν αλλά από πλάγιους δρόμους: με τη μεταφορά πληθυσμού γερμανικής καταγωγής από Πολωνία και Ρουμανία, με την εγκατάσταση των οικογενειών των μεταναστών και με το δικαίωμα στο άσυλο. Παρόμοια όπως το Κεφάλαιο χρησιμοποίησε το είδος της μη σταθερής εργασίας με μειωμένο ή ακανόνιστο ωράριο -που αρχικά ξεκίνησε από νεαρούς προλετάριους για να αποφύγουν τη δουλειά- για να το επιβάλλει σε μεγάλο μέρος εργαζομένων, η ανεπίσημη εξατομικευμένη μετανάστευση απ'τα μέσα του '70 έκανε δυνατή την ύπαρξη του τομέα μικρών επιχειρήσεων εντατικής απασχόλησης. Αυτός ο τομέας εκμεταλλευόταν εργαζόμενους χωρίς άδεια εργασίας. Μέσω της "εθνικής κοινότητας", με το δικαίωμα του ασύλου και ως συγγενείς ήδη εγκατεστημένων Τούρκων ή Κούρδων πολλοί μπόρεσαν να μπουν στην αγορά εργασίας.

ΣΗΜΕΙΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΝΕΟΥ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΟΥ ΠΕΥΜΑΤΟΣ

Με το νέο μεταναστευτικό ρεύμα από ανατολική Ευρώπη ελπίζουν το Κράτος και οι επιχειρηματίες να οργανώσουν εκ νέου την αγορά εργασίας. Απ'τον Cohn-Bendit ως την "Οικονομική Εβδομάδα" (7) όλοι μιλάνε για την ανάγκη της Δ. Γερμανίας για μετανάστες εργάτες, αλλά με διαφορετική γλώσσα. Απ'τη μια γίνεται λόγος για 300.000 μετανάστες το χρόνο -με την πρόφαση της χρηματοδότησης του κοινωνικού κράτους, δηλ. της αριθμητικής αντιστοιχίας μεταξύ εισφορών και παροχών, κάτι που αποκρύπτει τις βαθύτερες βέβαια αιτίες δημιουργίας του κοινωνικού κράτους- και απ'την άλλη αόριστα για την αναγκαιότητα εργατικών χεριών.

Το 1990 καθορίστηκε σε 200.000 το χρόνο ο αριθμός των ανατολικευρωπαϊών γερμανικής καταγωγής, που φυσικά θα επιλέγονται με κριτήρια εργατικής απόδοσης. Αποφασιστικής σημασίας είναι η ανάγκη για φτηνή εργασία. Σε τομείς όπως η γεωργία, σε ξενοδοχεία, εστιατόρια ή στην οικοδομή που υπάρχει έλλειψη γερμανών εργαζομένων, το Κράτος μέσω οδηγίων προς τον αντίστοιχο γερμανικό ΟΑΕΔ προσπαθεί να απευθυνθεί κυρίως σε Γερμανούς. Γενικότερα η γραμμή είναι να δίνονται τέτοιες κακοπληρωμένες "νόμιμες" δουλειές σε Γερμανούς και ήδη εγκατεστημένους, σχετικά εξασφαλισμένους μετανάστες -προς αποφυγή της κατάχρησης του επιδόματος ανεργίας- και ταυτόχρονα να δίνονται κίνητρα στους επιχειρηματίες ώστε να διατηρούνται οι μισθοί χαμηλοί.

Όπως θα δούμε παρακάτω δεν πρόκειται πια για μια εφαρμογή της παλιάς μεταναστευτικής πολιτικής τύπου Gastarbeiter. Το Κεφάλαιο τώρα χρειάζεται φτηνούς και μη εξασφαλισμένους μετανάστες που θα παραμείνουν έτσι. Συνακόλουθα η στέρηση των δικαιωμάτων τους και ο ρατσισμός που τη νομιμοποιεί θα παραμείνουν δύο αεχώριστα πράγματα.

Η ΠΑΡΟΧΗ ΑΣΥΛΟΥ ΣΑ ΜΕΣΟ ΕΛΕΓΧΟΥ ΤΗΣ ΣΥΝΘΕΣΗΣ ΤΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Η αλλαγή του νόμου για το άσυλο (Μάης 93), που ψηφίστηκε σχεδόν ομόφωνα απ'τα πολιτικά κόμματα, έγινε με το σκεπτικό του περιορισμού και κυρίως **ελέγχου** της μετανάστευσης -και ήταν ένα θέμα που είχε ήδη αποφασιστεί απ'το Δεκέμβρη του '92 (με μια σειρά νομικών διατάξεων απ'το '90 και μετά).

Το άρθρο 16 για την παροχή ασύλου, μετά την παύση της κρατικής μεταναστευτικής πολιτικής τύπου Gastarbeiter, αποτελούσε τη μόνη σχεδόν δυνατότητα νόμιμης εισόδου μεταναστών στη Γερμανία. Και επειδή απαγόρευε στους αιτούντες άσυλο την εργασία (έναντι ενός κοινωνικού επιδόματος) ερχόταν σε αντίθεση με την καπιταλιστική λογική. Κάτι ορθολογικότερο και λειτουργικότερο, ένας νέος μεταναστευτικός νόμος ήταν το ζητούμενο (ας τονιστεί ότι πολλά σημεία σχετικά με την αλλαγή του νόμου για το άσυλο τύχαιναν γενικότερης αποδοχής: ο σύνδεσμος Τούρκων μεταναστών στο Αμβούργο π.χ. ενέκρινε τη δημιουργία λίστας χωρών όπου δεν υφίστανται πολιτικές διώξεις).

Η διαγραφή του δικαιώματος ασύλου είναι ένα από τα πέντε μέρη του νόμου που αναφέρονται σε: 1) πρόσφυγες πολέμου και εμφυλίου πολέμου, 2) δικαίωμα ασύλου, 3) ζητήματα πολιτογράφησης και άλλα ζητήματα της μετανάστευσης, 4) μεταφορά πληθυσμού και 5) εργαζόμενους βάσει συμβάσεων.

Σχετικά με το άσυλο, αυτό που μνημονεύεται είναι το εξής: όποιος έρχεται από χώρα όπου σύμφωνα με το γερμανικό Κράτος δεν υφίστανται πολιτικές διώξεις δεν έχει δικαίωμα σε άσυλο - πράγμα που μετατρέπει τη διαδικασία του ασύλου σε φάρσα καθώς όσοι βρίσκονται ήδη στη χώρα και κάνουν αίτηση για άσυλο αλλά δε γίνεται δεκτή και επίσης δεν τους δέχεται η γειτονική χώρα απ' όπου ήρθαν, θεωρούνται εκ των προτέρων παράνομοι - *de facto* πρόσφυγες.

Για τους πρόσφυγες πολέμου ή εμφυλίου πολέμου εισάγεται ένα καινούργιο καθεστώς, σύμφωνα με το οποίο δεν υποχρεώνονται τώρα ν' αποδείξουν ότι διώκονται ατομικά. Απαλάσσονται μεν απ' τη διαδικασία ασύλου και φαίνεται ότι έτσι μπορούν ευκολότερα να εισαχθούν νόμιμα στην αγορά εργασίας, μέχρι τώρα όμως τους παραχωρείται μια θεσούλα στους ίδιους φιλόξενους ξενώνες όπως και για τους άλλους που ζητάνε άσυλο.

Με τις λίστες χωρών όπου υφίστανται πολιτικές διώξεις και το ειδικό καθεστώς για πρόσφυγες εμφυλίου πολέμου προσπαθεί το Κράτος να ελέγξει τη σύνθεση και το μέγεθος της μετανάστευσης. Ένα τρίτο τέχνασμα που χρησιμοποιεί είναι ο όρος του νόμου για τις γειτονικές χώρες, σύμφωνα με το οποίο, όποιος μετανάστης έρθει στη Γερμανία μέσω μιας "ασφαλούς τρίτης χώρας" τότε δε δικαιούται άσυλο και αν συλληφθεί στα σύνορα απελαύνεται πίσω σ' αυτή τη γειτονική χώρα (απ' όπου φυσικά θα ξαναπροσπαθήσει παράνομα να μπει στη Γερμανία). (8)

ΝΕΑ ΜΟΝΤΕΛΑ ΚΥΚΛΙΚΗΣ ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΣΗΣ

Τα νέα μοντέλα κυκλικής μετανάστευσης στοχεύουν αφ' ενός να εμποδίσουν μια διαρκή μετανάστευση και αφ' ετέρου στο να διοχετεύονται εργαζόμενοι σε συγκεκριμένους τομείς. Δηλ. ο στόχος είναι η δημιουργία ιεραρχιών και κατηγοριών εργαζόμενων μέσω διαφόρων ρυθμίσεων με τις οποίες η Γερμανία ελπίζει να διατηρεί την ανατολική Ευρώπη σα φτηνή αγορά εργασίας.

Για να εξασφαλιστεί αυτή η κυκλική μορφή μετανάστευσης στο νέο νόμο του 91 για τους ξένους εισήχθη ο όρος "άδεια παραμονής" σύμφωνα με τον οποίο η παραμονή ενός ξένου για ένα συγκεκριμένο σκοπό δεν παρατείνεται πέραν της επίτευξης αυτού του σκοπού. Με τη διάταξη του 91 για την εξαίρεση απ' την παύση πρόσληψης εργαζομένων (9) δημιουργήθηκαν κάποιες νόμιμες δυνατότητες για την ανάληψη εργασίας από ξένους στις εξής κατηγορίες:

--εργάτες εποχιακοί για ξενοδοχεία, οικοδομές αλλά και βιομηχανίες μετάλλου κλπ που δουλεύουν για 3 μήνες στη Γερμανία και μετά τους άλλους 9 πρέπει να βρίσκονται στις χώρες τους της Ευρώπης. Πρόκειται για δουλειές κακοπληρωμένες, ό,τι απομένει δηλαδή απ' αυτές που προορίζονται για Γερμανούς ή εξισωμένους νόμιμους ξένους.

--εργάτες των συνόρων, που δουλεύουν τη μέρα στη Βαυαρία και το βράδυ επιστρέφουν στη Τσεχοσλοβακία.

--εργάτες με σύμβαση έργου: πρόκειται για εργάτες που προσλαμβάνονται από ανατολικοευρωπαϊκές κυρίως εταιρείες για να δουλέψουν στη Γερμανία, ως επί το πλείστον στην οικοδομή. Οι εταιρείες αυτές, οι λεγόμενες υπεργολαβικές, μεσιτεύουν τους εργάτες, τους επινοικιάζουν ουσιαστικά σε γερμανικές και έτσι επιτυγχάνουν όχι μόνο να προμηθεύουν χαμηλόμισθους αλλά και συχνά παράνομους εργάτες.

Εν κατακλείδι, το κλείσιμο των συνόρων αποκτά ένα καινούργιο νόημα: απ' την ανατολική Ευρώπη θα έρχονται οι πιο ικανοί μέσα από μια διαδικασία ελέγχου και ιεράρχησης. Κύματα προσφύγων με οικογένειες δεν ενδιαφέρουν το γερμανικό Κράτος καθώς δεν προσφέρονται για εκμετάλλευση (καθόλου τυχαία οι Τσιγγάνοι ήταν οι πρώτοι που απελάθηκαν και τα πρώτα θύματα κρατικού και κοινωνικού ρατσισμού: απρόθυμοι να εργαστούν και κάθε άλλο παρά μονήρεις).

Τα κατώτερα στρώματα, οι παράνομοι μετανάστες και οι εποχιακοί εργάτες θα χρησιμοποιούνται σαν απειλή απ' τα κάτω για τους άλλους εργαζόμενους και ο αριθμός τους θα αυξομειώνεται ανάλογα με τις κρατικές επιθυμίες.

ΤΟ ΘΕΑΜΑ, Ο ΡΑΤΣΙΣΜΟΣ ΚΑΙ Η ΑΣΤΥΝΟΜΙΑ

Ο περιορισμός της εισόδου των μεταναστών δεν είναι ένα καθαρά γερμανικό φαινόμενο, αλλά συνδέεται με τα ευρωπαϊκά σχέδια για τη ρύθμιση της μετανάστευσης, αυτής που θεωρείται απαραίτητη. Από τη συνθήκη του Σένγκεν μέχρι τη συνταγματική αλλαγή του άρθρου 16 χρειάστηκε να τεθεί σ' εφαρμογή μια καλοστημένη παράσταση απ' την πλευρά του Κράτους: ξαφνικά μια κατάσταση έκτακτης ανάγκης παρουσιάστηκε όπου το Κράτος

πρόβαλλε την "αδυναμία" του ν'αντιδράσει δυναμικά, και όντως απεδείχθη τόσο "αδύναμο" ώστε τελικά και την αλλαγή του νόμου για το άσυλο πέτυχε -για την παύση υποτίθεται των "θλιβερών, ρατσιστικών ενεργειών"- και κατάφερε να προκαλέσει την απαίτηση ενός ισχυρότερου Κράτους, περισσότερης αστυνόμευσης, απαίτηση της οποίας ούτε οι αριστεροί υπολείπονται. Ειδικότερα δε η παράνομη μετανάστευση παρουσιάστηκε σα θέμα άμεσης σπουδαιότητας από το Κράτος. Το θέαμα του "βρώμικου" και "επικίνδυνου" ξένου καθώς και εκείνο της ρατσιστικής βίας εναντίον των ξένων μεγεθύνθηκε στο βαθμό του να γίνει πιστευτό ότι το Κράτος υποκύπτει στους "αγανακτισμένους" πολίτες που επιθυμούν την απέλαση των ξένων. Τα πογκρόμ άρα εναντίον των ξένων ήταν αναγκαία έτσι ώστε να καταστήσουν "λογική" την αλλαγή του συντάγματος που θα ρυθμίζει τη μετανάστευση σύμφωνα με τα σχέδια της αναδιάρθρωσης της εργασίας. Ενώ τα συνδικάτα και τα πολιτικά κόμματα επίσειαν το "φασιστικό κίνδυνο" ο συγχρονισμός μεταξύ της θεαματικής προβολής των ρατσιστικών βιαιοτήτων και του νόμου για τη μετανάστευση ήταν τέλειος.

Και εδώ μπαίνει το θέμα της χρήσης των νεοναζι οργανώσεων από το Κράτος, το οποίο απεδείχθη ότι μπορεί να τους χειρίζεται σύμφωνα με τα σχέδιά του. Η προσποιητή αδυναμία του στη διάλυση των συγκρούσεων απέβλεπε στη γενίκευση του θεάματος της ρατσιστικής βίας για να γίνουν πιο εύκολα αποδεκτές οι αποφάσεις του σχετικά με τη μετανάστευση και μάλιστα να θεωρηθούν σαν αναγκαστική κίνηση μπροστά στην αυξανόμενη ρατσιστική βία. Σε μια τέτοια λογική οι μπάτσοι έπρεπε να συγκρατήσουν τους αντιφασίστες και να καλύψουν τις ρατσιστικές επιθέσεις. Ιδιαίτερα οι ανατολικογερμανοί μπάτσοι, που έμειναν σε πολλές περιπτώσεις χωρίς ενισχύσεις, έπρεπε να θυσιάσουν για να προετοιμάσουν τη δικαιολόγηση του εξοπλισμού του εδάφους της πρώην ανατολικής Γερμανίας. Οι ειδικές δυνάμεις που στάλθηκαν αργότερα από τη Δυτική Γερμανία εκεί με πρόσχημα την αντιμετώπιση των νεοναζι οργανώσεων θα παραμείνουν και θα φανούν ιδιαίτερα χρήσιμες στην κατάπνιξη απεργιών και ταραχών στο μέλλον.

Η χρήση των φασιστών συνδυάστηκε όμως με τη χρήση των αντιφασιστών ή καλύτερα του αντιφασιστικού συνονθυλεύματος. Στο αντιφασιστικό "μέτωπο" ανήκει μια μεγάλη γκάμα ατόμων: από ευαισθητοποιημένους μαθητές μέχρι αφεντικά και μεσοαστούς που εκκινώντας από έναν πολυπολιτισμικό, πλουραλιστικό και αφηρημένο ανθρωπισμό αντιτίθενται στο χοντροκομμένο ρατσισμό των "κακών" skinheads, εντοπίζοντας και περιορίζοντας το ρατσισμό σε ορισμένα πρόσωπα και όχι στην καθολική ιεράρχηση της εργασίας, στην οποία εντάσσονται τα πρόσφατα κρατικά μέτρα για τη μετανάστευση. Όπως σημειώνει ο Βαλλερστάιν "αυτό λοιπόν που βλέπουμε είναι ένα σύστημα που λειτουργεί χάρη σ'έναν στενό συσχετισμό ανάμεσα στις σωστές δόσεις οικουμενισμού και ρατσισμού". Έτσι τ'αφεντικά διαφόρων εταιρειών αναλαμβάνουν διαφημιστικές καμπάνιες εναντίον των ρατσιστικών επιθέσεων, γιατί είναι προφανές ότι όταν αυτές οδηγούν στο θάνατο της εργατικής τους δύναμης θίγουν άμεσα τα συμφέροντά τους.

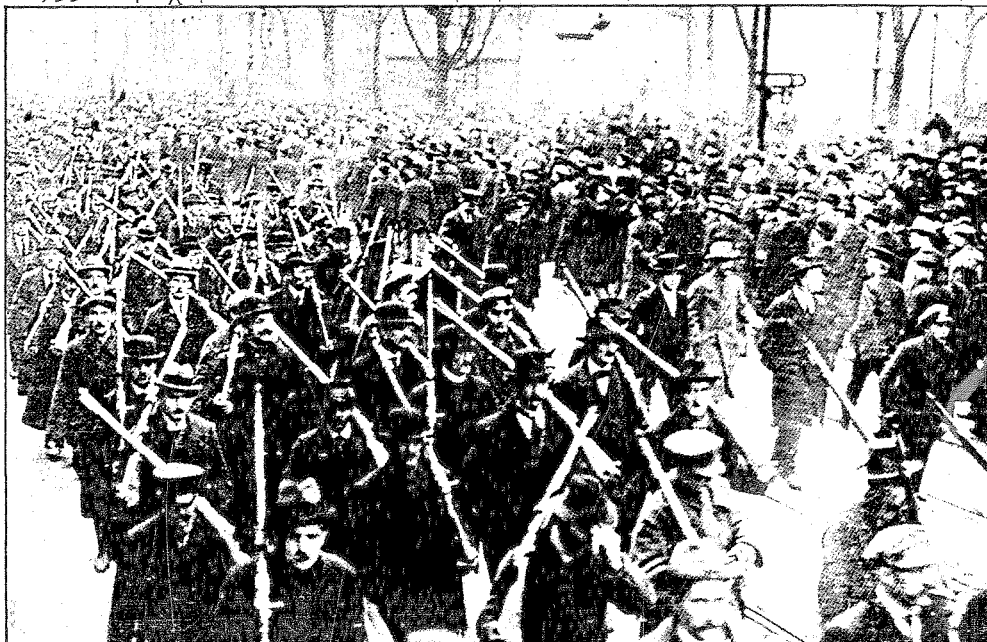
ΦΑΣΙΣΜΟΣ-ΠΡΩΤΟ ΣΤΑΔΙΟ ΤΟΥ ΜΟΝΤΕΡΝΟΥ ΚΡΑΤΟΥΣ

Φασισμός και αντιφασισμός παραμένουν δύο αιχμάλωτες λέξεις που δεν έπαψαν ποτέ να είναι επίκαιρες.

Η αντιφασιστική ιδεολογία χρησιμοποιήθηκε ευρέως από τους συμμάχους κατά το Β' παγκόσμιο πόλεμο για να δικαιολογήσει αφ'ενός τα δικά της εγκλήματα κατά τη διάρκειά του (βομβαρδισμός αμάχων στη Δρέσδη, Χιροσίμα κλπ) και αφ'ετέρου για να διαλύσει κάθε αυτόνομη αντίσταση των εργαζομένων. Αυτόν τον κεντρικό στόχο της συμμετοχής τους στον πόλεμο τον επιβεβαιώνει η βρετανική συμπεριφορά προς την αντίσταση μέσα στην Γερμανία εναντίον του Χίτλερ. Σύμφωνα με τη Guardian, (23 Ιουλίου 1992), το Foreign Office διαπιστώνει ότι: "η Γκεστάπο και τα SS μας έκαναν μια ανυπολόγιστη εξυπηρέτηση με το να εκδιώξουν εκείνους που αργότερα θα θεωρούνταν οι "καλοί" Γερμανοί μετά την ήττα της ναζιστικής Γερμανίας". Όταν οι εργάτες του Μιλάνου ξεσηκώθηκαν το 1943 ενάντια στη φασιστική κυβέρνηση η Αμερική και η Βρετανία τους βομβάρδισαν.

Μεταπολεμικά η αντιφασιστική ιδεολογία χρησιμοποιήθηκε (και χρησιμοποιείται) για να προβάλλει τη ψευδή αντιπαράθεση δημοκρατίας-φασισμού, δήθεν σαν ανταγωνιστικές μορφές. Όπως όμως ο Χίτλερ προωθήθηκε απ'τους δημοκράτες για να οργανώσει το μοντέρνο γερμανικό Κράτος μεταχειριζόμενος μια ενοποιητική ιδεολογία -πράγμα που ήταν ανέκδοτο να κάνει η σοσιαλδημοκρατία- έτσι και ο Μουσολίνι το 1943 συνελήφθη απ'τους ομοϊδεάτες του για να μπορέσει με τη βοήθειά τους το Ιταλικό Κράτος να μετατραπεί πάλι σε δημοκρατία. Το νόμισμα με τις δύο όψεις δημοκρατία-φασισμός στρίβεται ανάλογα με τις ανάγκες της εποχής. Το αποτέλεσμα είναι ένα ισχυρό Κράτος: είτε του φασιστικού τύπου λόγω αρχής, είτε του δημοκρατικού τύπου για "προστασία" απ'το φασισμό.

Αυτό που πρέπει να διευκρινιστεί είναι ότι ο φασισμός υπήρξε ένα πολύ **συγκεκριμένο επεισόδιο** στην εξέλιξη του Κεφαλαίου και του Κράτους προς την καθολική-ενοποιημένη τους μορφή. Οι αντιφασίστες συνήθως τον υποβιβάζουν σε όπλο του καπιταλισμού που χρησιμοποιήθηκε σε μια συγκεκριμένη στιγμή. Αντίθετα, υπήρξε ένα αναγκαίο **στάδιο** του, μάλιστα το πρώτο στάδιο του σημερινού Κράτους, απάντηση στην κοινωνική αναταραχή στην τότε Γερμανία (για να παραμείνουμε στη χώρα με την οποία περισσότερο από κάθε άλλη ταυτίστηκε ο φασισμός): κρατική απορρόφηση της σύγκρουσης ανάμεσα στο επαναστατημένο προλεταριάτο -που ήδη είχε νικηθεί απ' τους σοσιαλδημοκράτες- και τους αστούς και τη σοσιαλδημοκρατία που η μη ολοκληρωτική τους νίκη εμπόδιζε την περαιτέρω ανάπτυξη του Κεφαλαίου και του Κράτους, δηλ. τη συστηματοποίηση της εργασίας μέσω μιας ενοποιητικής ιδεολογίας. Αυτήν την πρόσφερε ο φασισμός, που ήταν το προϊόν μιας διπλής έκβασης: της ήττας των προλεταρίων απ' τους σοσιαλδημοκράτες την επαναστατική περίοδο 1918-1921 και της αποτυχίας των σοσιαλδημοκρατών και των φιλελεύθερων συμμάχων τους να οργανώσουν το μοντέρνο Κράτος. Η ανικανότητά τους αυτή γίνεται φανερή μετά την κρίση του 1929 (το 1928 οι Χιτλερικοί δε συγκεντρώνουν παρά το 3,5% των ψήφων και το κοινοβουλευτικό καθεστώς στηριζόμενο στο Κέντρο φαντάζει ισχυρό). Το Μάρτη του 1933 παραχωρείται στο Χίτλερ η απόλυτη εξουσία με τη συνταγματική πλειοψη-

Οι Σπαρτακιστές σε σχηματισμό μάχης λίγο πριν σφαγιαστούν από τα συντροφικά κανόνια των Έμπερτ και Νόσκε.

φία των 2/3 του Reichstag. Η διαθήκη του Χίντενμπουργκ είναι απόδειξη της εμπιστοσύνης και ευγνωμοσύνης της άρχουσας τάξης προς το Χίτλερ.

Η δημοκρατία δεν έπειθε εκεί που ο φασισμός μπόρεσε να είναι αποτελεσματικός. Η έξοδος από την ήττα του Α΄ Παγκοσμίου πολέμου δίνει στο εκρηκτικό κοινωνικό πρόβλημα εθνικιστική μορφή. Ο γερμανικός εθνικισμός, καθυστερημένος σε σχέση με τα άλλα ευρωπαϊκά Κράτη ήδη απ' τον 19ο αιώνα, αναθερμαίνεται και η ήττα του πολέμου βιώνεται, λόγω της αποτυχίας του προλεταριακού κινήματος, σαν "εθνική ταπείνωση". Ο φασισμός καλλιεργεί αυτό που χρειάζεται για να επιβληθεί η τάξη ενός ισχυρού, εθνικού Κράτους που θέλει και καλείται να αναζωογονήσει τον καπιταλισμό: την ψευδαίσθηση της κοινής ταυτότητας και την ιδεολογία της λαϊκής ενότητας ενάντια στην ίδια την έννοια της ταξικής πάλης.

Ο φασισμός ήταν ο συγκεκριμένος τρόπος της οικονομικής και πολιτικής ενοποίησης του Κεφαλαίου -μιας γενικής τάσης στην Ευρώπη μετά τον Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο- σε συγκεκριμένες χώρες. Σ' αυτήν του την λειτουργία η οργάνωση της εργασίας πρώτα απ' όλα ήταν αποφασιστικής σημασίας: τόσο στην οργάνωση αυτή, όσο και στη γραμμένη από δημοκράτες ιστορία, όπου παρουσιάζονται ως προϊόντα φαυλότητας ενός παρανοϊκού κόσμου, τα στρατόπεδα εργασίας κατέχουν μια κεντρική θέση. Αυτό που λησμονείται βέβαια είναι ότι αντίθετα, υπάκουαν στη νορμάλ καπιταλιστική λογική εφαρμοσμένη σε ειδικές συνθήκες, δηλ. στην εκμετάλλευση της εργασίας με εντατικοποιημένη μορφή. Δημιουργημένα ήδη απ' τις πρώτες μέρες του φασιστικού καθεστώτος τα στρατόπεδα ανήκαν στον καπιταλιστικό κόσμο.

Το μοναδικό συνδικάτο, το Μέτωπο Εργασίας, που συναδελφώνει εργάτες και εργοδότες, ανήκει σ' αυτά τα χαρακτηριστικά του εθνικοσοσιαλισμού που αποδεικνύουν μεν ότι πρόσφερε στην καπιταλιστική κοινωνία "...την πρώτη της ορθολογικοποίηση κάνοντας το Κράτος να παρεμβαίνει μαζικά στη διαχείρισή της...", όταν όμως επιτέλεσε το έργο του έπρεπε να υποχωρήσει, "...εξοντωμένος από ορθολογικότερες και ισχυρότερες μορφές της [καπιταλιστικής] τάξης" (Γ. Ντεμπόρ, Η Κοινωνία του θαύματος). Ήδη απ' τις αρχές του 30 ο "κόκκινος" Ρούζβελτ με το New Deal προωθεί όχι τον κοινωνικό αποκλεισμό εργατών και μικροαστών ή τον αφανισμό τους, αλλά την ειρηνική ενσωμάτωσή τους, παρακινώντας στην ανάπτυξη συνδικάτων για τον έλεγχο των βίαιων απεργιών και πιέζοντας τους εργοδότες για αυξήσεις. (10)

Το φασιστικό Κράτος θα σώσει τον καπιταλισμό με μια σειρά από παρεμβατικά μέτρα: με την απαγόρευση μεταφοράς ξένων κεφαλαίων, την αναζωογόνηση της πολεμικής βιομηχανίας, τον έλεγχο τιμών και ποσοτήτων των αγροτικών προϊόντων, επιχορηγήσεις σε νέες βιομηχανίες, κρατικοποιημένες επιχειρήσεις, καταπολέμηση ανεργίας, μικρή αύξηση μισθών. Ταυτόχρονα θα επιταχύνει τη συγκέντρωση του Κεφαλαίου με την προστασία των τραπεζών και την επανιδιωτικοποίηση του τραπεζικού συστήματος.

Το ιδεώδες του φασισμού, η επέκταση μέσω πολέμου του "κλειστού εμπορικού Κράτους" και ο μη ανταγωνιστικός καπιταλισμός με κλειστά σύνορα, αποδείχτηκε όχι μόνο δαπανηρό στην εκπλήρωσή του, αλλά και χιμαιρικό: αντί να ενοποιήσει το Κεφάλαιο, το διαίρεσε στα δύο: τους δημοκράτες καπιταλιστές και πολέμιούς του και τους μέχρι τέλους υποστηρικτές του. Ο συστηματικός αποκλεισμός των εργαζόμενων απ' την κοινωνική ζωή και η οικονομική αυτάρκεια που περιόριζε την κατανάλωση και την ελεύθερη διακίνηση των εμπορευμάτων, έβαζε φρένο στην καπιταλιστική ανάπτυξη και στη δικτατορία της κατανάλωσης που επιβλήθηκε μεταπολεμικά από τη δημοκρατία στα μοντέρνα Κράτη. Είναι φανερό ότι η δημοκρατία κατάφερε και εξακολουθεί να καταφέρνει με μεγαλύτερη επιτυχία να ολοκληρώσει το έργο που ξεκίνησε ο φασισμός.

Η ΨΕΥΔΟΚΟΙΝΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΑΝΤΙΦΑΣΙΣΤΙΚΟΥ-ΑΝΤΙΡΑΤΣΙΣΤΙΚΟΥ "ΜΕΤΩΠΟΥ"

Το συνεχές πιπίλιμα του φασισμού σήμερα, είτε σαν πρακτική για να περιγραφεί η πολιτική του γερμανικού κράτους, είτε σαν απειλή αναβίωσης αναφορικά με τις ρατσιστικές ενέργειες skinheads ή μη, οδηγεί σε μια ογκώδη σύγχυση γύρω απ' την έννοια του όρου και μπλοκάρει κάθε προσπάθεια κριτικής ανάλυσης της πραγματικότητας. Κι ακόμη χειρότερα: στο συνονθύλευμα του αντιφασιστικού "μετώπου", σ' αυτήν την ψευδοκοινωνία -όπου ανήκει ο Κολ, το SPD, αριστεροί, αναρχικοί, σχεδόν κάθε σύγχρονο πολιτικό κόμμα, καθώς και ένα ευρύ φάσμα προοδευτικών, δημοσιογράφων, ιών, καλλιτεχνών, βτραχανθρών κλπ- αυτό που αντιπαρατίθεται στη φασιστική λαίλαπα είτε ανοιχτά είτε καλυμμένα είναι "η δημοκρατία θεωρημένη σαν ένα στοιχείο του σοσιαλισμού, ήδη υπάρχον στην κοινωνία μας. Ο σοσιαλισμός θεωρείται σαν η πλήρης δημοκρατία. Ο αγώνας για το σοσιαλισμό θα συνίστατο (τότε) στην απόκτηση όλο και περισσότερων δημοκρατικών δικαιωμάτων μέσα στο καπιταλιστικό σύστημα. Με τη βοήθεια του φασιστικού αποδιοπομπαίου τράγου, η δημοκρατία των σταδίων αναζωογονείται" (Barrot, Fascism/Antifascism).

Αυτό που παραλείπεται βέβαια εξίσου ανοικτά ή καλυμμένα είναι ότι το σημερινό Κράτος -και ιδιαίτερα το γερμανικό- μπορεί ακριβώς σαν **αντιφασιστικό** να προωθεί την αναδιοργάνωση της εργασίας και του κοινωνικού κράτους, εκμεταλλευόμενο τη συναισθηματική φόρτιση ενάντια στη "φασιστική αναβίωση" που το ίδιο εν μέρει προωθεί και διογκώνει με τα ΜΜΕ του.

Το σημερινό γερμανικό Κράτος χρησιμοποιεί' εξίσου τις νεοναζι οργανώσεις, τις ρατσιστικές αθλιότητες μέρους των εργαζομένων και το αντιφασιστικό κίνημα για να ισχυροποιηθεί το ίδιο.

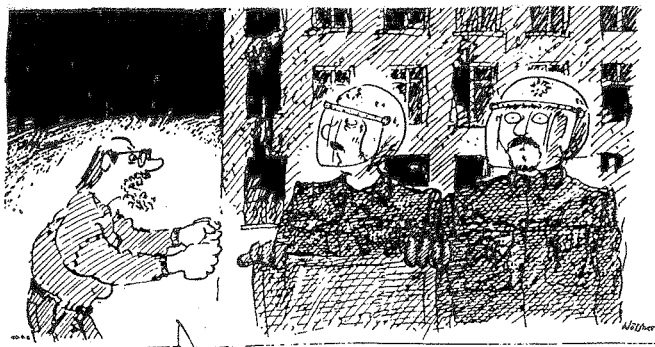
Επειδή μπορεί να ρυθμίζει καλύτερα από κάθε ονειροπόλο νεοναζι την οργάνωση της εργασίας, τον έλεγχο της μετανάστευσης και την πειθάρχηση, έχει ανάγκη τον εύκολο εχθρό, τους νεοναζι καθώς και τους πολέμιούς τους αντιφασίστες για να εγκλωβίζει κάθε κριτική εναντίον του σε αντιφασιστική μωρολογία (11).

Η υλική νίκη του Κράτους αποδεικνύεται απ' την έκκληση αριστερών αντιφασιστών για περισσότερο Κράτος για την αντιμετώπιση των "φασιστών". Η αξιοθρήνητη αυτή κατάληξη, για αυτοαποκαλούμενους ριζοσπάστες, οφείλεται σ' ένα θεμελιώδες λάθος της αντιφασιστικής λογικής: συγχέοντας ένα λαϊκό, μαζικό πολιτικό κίνημα -όπως ήταν κάποτε ο φασισμός- με μια παρεκκλίνουσα, περιφρονημένη υποκουλτούρα -όπως είναι σήμερα οι νεοναζι- αποδίδουν στην τελευταία χαρακτηριστικά και προοπτικές κινήματος. Επειδή

όμως ταυτόχρονα η αντιφασιστική υστερία προκλήθηκε από ρατσιστικού είδους επιθέσεις σε μετανάστες, κάτι που συνιστά ένα πραγματικό κοινωνικό πρόβλημα και όχι πολιτικό, οι αντιφασίστες παρουσιάζοντάς το σαν τέτοιο, τελικά επιτυγχάνουν μεγαλύτερη αστυνόμευση και ισχυροποίηση του Κράτους. Αληθινή νίκη!

Βέβαια απ' το να βρεθεί ριζοσπαστική λύση στα κοινωνικά προβλήματα είναι σαφώς ευκολότερο να θεωρούνται υπεύθυνοι κάποιοι εξαιρετικά ΚΑΚΟΙ άνθρωποι που θα πρέπει να ξεφορτωθούμε.

Εννοείται βέβαια ότι η προφανής ανάγκη αυτοάμυνας ενάντια στη ρατσιστική βία ή συμπαράσταση σε όσους την υφίστανται σε καμιά περίπτωση δεν αμφισβητείται. Το γιατί όμως αυτή η ανάγκη πρέπει να βαπτίζεται στην αντιφασιστική ιδεολογία εξηγείται μάλλον απ' το γεγονός ότι ο αντιφασισμός παίζει το ρόλο της τεχνητής αναπνοής στον

-Εμπρός παιδιά, πάρτε θέση μάχης!
Αντιφασίστας που φτάνει την λογική του
στα όριά της.

αριστερισμό ή στην αριστερά γενικότερα. Αυτές οι ενέσεις ζωής όμως δεν είναι χωρίς κόστος. Το αντιφασιστικό παραλήρημα των τελευταίων μηνών στη Γερμανία βοήθησε και βοηθά το Κράτος να πάρει την κατάσταση στα χέρια του για την "προστασία" της κοινωνίας απ' τη "φασιστική απειλή". Αυτό το ίδιο εθνικό, καπιταλιστικό Κράτος που δημιουργεί ρατσισμούς με τη δημοκρατία του, προβάλλεται τώρα μέσω του αντιφασισμού σα διαϊτητής των κοινωνικών συγκρούσεων, μια υπερταξική ουδέτερη δύναμη. "Για να ακριβολογούμε, το λάθος του αντιφασισμού δεν είναι ότι μάχεται το φασισμό αλλά το ότι δίνει προτεραιότητα σ' αυτόν τον αγώνα, πράγμα που τον καθιστά αναποτελεσματικό. Οι επαναστάτες δεν κατηγορούν τον αντιφασισμό επειδή δεν "κάνει την επανάσταση", αλλά για το ότι είναι αδύναμος να σταματήσει τον ολοκληρωτισμό και για το ότι ενισχύει, ηθελημένα ή όχι, το Κεφάλαιο και το Κράτος" (Barrot, Fascism/Antifascism).

ΧΡΟΝΙΚΟ ΤΩΝ ΑΠΟ ΤΑ ΔΕΞΙΑ ΕΞΕΓΕΡΣΕΩΝ

Αν πάρουμε τα πράγματα με τη χρονολογική τους σειρά και μένοντας στα σπουδαιότερα από άποψη περιεχομένου, θα δούμε πρώτα τα γεγονότα στη Hoyerswerda: τον Σεπτέμβριο του 91, στην μικρή αυτή πόλη ανθρακωρύχων στην πρώην Αν. Γερμανία, νεοναζί με τη συμπαράσταση ντόπιων νεαρών κυρίως πετροβολούσαν αρχικά ξενόνα μεταναστών και στη συνέχεια προσφύγων επί μέρες. Τελικά μετά από απραξία ημερών, το Κράτος αποφάσισε τη μεταφορά μερικών μεταναστών και όλων των προσφύγων. Στη Hoyerswerda τα γεγονότα ήταν τα πρώτα που τύχαν τόσο εκτεταμένης κάλυψης απ' τα ΜΜΕ. Καθόλου τυχαία: το Κράτος πειραματιζόταν πάνω στην προετοιμασία του εδάφους για την αποδοχή της μεταναστευτικής πολιτικής των επόμενων χρόνων. Γι' αυτό παρενέβη δυναμικά για πρώτη φορά και δημιούργησε τετελεσμένο γεγονός απομακρύνοντας τους ξένους. Ο διπλός του στόχος ήταν αφ' ενός να συνειδητοποιήσει ο κάθε μετανάστης πως στην καλύτερη περίπτωση είναι απλά ανεκτός και πάντως έτσι κι αλλιώς ανασφαλής, αφ' ετέρου δε να υπερπροβάλλει το ρατσισμό των ανατολικογερμανών βαπτίζοντάς τους όλους "μη δημοκράτες". Στην πορεία διαμαρτυρίας που διοργανώνεται στην πόλη οι αντιφασίστες διαδηλώνουν την αντίδρασή τους με μοραλιστικού τύπου συνθήματα εναντίον των 60.000 "φασιστών" που ήταν έτοιμοι να αντιμετωπίσουν (δηλ. τους κατοίκους της πόλης) υποβιβάζοντας το ρατσισμό σε "κακιά ιδεολογία" και προκαλώντας σύγχυση γύρω απ' την κοινωνική πραγματικότητα, τα αίτια της ταξικής διαίρεσης και την ουσία της κακομοιριάς των ανατολικογερμανών προλεταρίων.

Hoyerswerda: Πόσοι "φασίστες" άραγε βρίσκονται σ' αυτήν την πόλη; Για τους αντιφασίστες, περίπου 60.000, ...όσοι και οι κάτοικοί της.

Στο Schönau του Mannheim αργότερα, Μάη με Ιούνη του 92, μια παραγκοσυνοικία που μεταπολεμικά κατοικήθηκε από αλληπάλληλα κύματα μεταναστών, έγιναν επιθέσεις εναντίον προσφύγων με ιδιαίτερη σκληρότητα. Οι συγκρούσεις αυτές απέδειξαν κυρίως ότι και στη Δύση είναι δυνατό να συμβαίνει ό,τι με τους "μη δημοκράτες" ανατολικούς. Ταυτόχρονα αιφνιδίασαν το Κράτος που έδειξε ιδιαίτερο ζήλο και δυναμικότητα στη διάλυσή τους ώστε να μην πάρουν έκταση και υπάρξουν μιμητικά αποτελέσματα, μια και συνέβαιναν στο έδαφος της Δ. Γερμανίας. Οι συγκρούσεις ήταν ξεκάθαρες όσον αφορά τους πρωταγωνιστές τους: οι οργανωμένοι φασίστες ήταν ελάχιστοι, οι αντιπαραθέσεις ήταν εντός ενός πολυεθνικού προλεταριάτου, δεύτερη γενιά μεταναστών, νέοι κυρίως, έκαναν επίθεση σε πρόσφυγες, ο χαρακτήρας της οποίας, όσο και αν υπερτιμήσουμε την επιρροή των νεοναζί οργανώσεων, ήταν αυθόρμητος.

Τον Αύγουστο του 91 στο Rostock, στην πρώην Αν. Γερμανία, παρόμοια γεγονότα σημειώθηκαν: επίθεση νεαρών σε ξενώνα προσφύγων, αδράνεια σκόπιμη των μπάτσων, ώστε η κατάσταση να εκτονωθεί προσωρινά με την απομάκρυνση των προσφύγων, δηλ. προς μια κατεύθυνση που εξυπηρετούσε τα σχέδια του Κράτους για τους μετανάστες.

Και ολοκληρώνουμε το χρονικό με την αναφορά ενός ποιοτικά καινούργιου δεδομένου στο Mölln και το Solingen, το Μάη-Ιούνη του 93: στις διαδηλώσεις και συγκρούσεις που ακολούθησαν τους φόνους των Τούρκων, αυτό που επικράτησε ήταν η τούρκικη σημαία. Εκτός από το γνωστό θέαμα των γερμανών αριστερών, αντιφασιστών και των Τούρκων συντρόφων τους, το καινούργιο στοιχείο υπήρξε η δυναμική εμφάνιση πολλών νεαρών Τούρκων, ανοργάνωτων και χωρίς ξεκάθαρο ιδεολογικό στίγμα αλλά με μια ασυνήθιστη μαχητικότητα. Χωρίς να επιδιώκουν σύνδεση με τους Γερμανούς αντιφασίστες μπαίνουν ορμητικά στο προσκήνιο και φέρνουν μαζί τους το πρόβλημα του εθνικισμού.

Η αντιφατικότητα ανάμεσα στην κοινωνική εξέγερση και στον εθνικιστικό προσανατολισμό αντανάκλα την κοινωνική ιστορία της μετανάστευσης: η πρώτη γενιά, φοβισμένη και ευγνώμων για τη μικρή έστω συμμετοχή της στην ευζωία της γερμανικής κοινωνίας καταφέρνει να σπάσει την απομόνωση παρασυρμένη μέσα στο κύμα των απεργιών του 70. Η δεύτερη και τρίτη γενιά, έχοντας απορρίψει την επιστροφή στην Τουρκία, αρνείται μέσα στη γερμανική κοινωνία όσα βλέπει να υπομένουν οι γονείς της και μελλοντικά και οι ίδιοι: ν' αποτελούν το υποπρολεταριάτο αυτής της κοινωνίας που οι μοντέρνες μεσοαστικές παρλαπίπες τη θέλουν πολυπολιτισμική. Εδώ και χρόνια φτιάχνουν ομάδες-συμμορίες αυτοπροστασίας και συσπειρώνουν γύρω τους και άλλους μετανάστες, κρατάνε τις αποστάσεις τους από τις τούρκικες αριστερές οργανώσεις που η εμμονή τους με την "επανάσταση" στην Τουρκία τους φαίνεται παρωχημένη και πιστεύουν στην αυτοοργάνωση σα μόνη λύση στο κοινωνικό πρόβλημα. Ταυτόχρονα όμως είναι ευάλωτοι στην προπαγάνδα της τούρκικης ακροδεξιότητας γιατί παρουσιάζεται "ριζοσπαστική". Συσπειρώνονται γύρω από την τούρκικη σημαία, περηφανεύονται ν' αυτοαποκαλούνται Τούρκοι, εκφράζουν όψιμο σεβασμό για το Ισλάμ και ταυτίζονται μ' ό,τι μπορεί να τονίσει την ιδιαιτερότητά

τους, την κοινότητα. Γι' αυτούς η Τουρκία υπάρχει όχι σαν πραγματική δυνατότητα επιστροφής, αλλά σα φαντασικό καταφύγιο από μια πραγματικότητα αποπνικτική και επικίνδυνη.

Φαίνεται ότι αυτή η γενιά ανακαλύπτει στη Γερμανία το κίνημα των μαύρων της Αμερικής του 60. Και φαίνεται ότι επαναλαμβάνει όλες τις αντιφάσεις και αδυναμίες του: ο τούρκικος εθνικισμός δε θα λύσει κανένα **πραγματικό** πρόβλημα αλλά όσο θ' αναπτύσσεται θα εντείνει την πόλωση μεταξύ των τούρκων μεταναστών - που η γερμανική κοινωνία και ενσωματώνει και απορρίπτει - και των γερμανών προλεταρίων, που είναι εξίσου αλλοτριωμένοι μέσα στην ίδια τους την πατρίδα.

Με τον εθνικισμό οι μεν πρώτοι αυταπατώνται ότι θα μπορέσουν να εξισωθούν από κάθε άποψη με τους ντόπιους μέσα στην κοινωνία **έτσι όπως είναι τώρα** και οι δε με το ρατσισμό προσπαθούν εξίσου μάταια ν' αποτινάξουν τη **δική τους** αλλοτρίωση έτσι όπως τη βλέπουν πιο έντονα αποτυπωμένη στους "από κάτω". Γι' αυτό και οι επιθέσεις εναντίον μεταναστών, που είναι η κορυφή του παγόβουνου, μπορούν να κατανοηθούν σα μια συλλογική, στρεβλή προσπάθεια κοινωνικής ενσωμάτωσης αυτών που μισούν τον προλετάριο εαυτό τους ή βλέπουν να έρχεται η σειρά τους στον μύλο της προλεταριοποίησης.

Όταν στις διαβαθμίσεις της αθλιότητας οι "λίγο παραπάνω" προσπαθούν να καθορίσουν έναντι κάποιων "από κάτω", τότε χρειάζεται κάτι διαφορετικό από μια μοραλιστική αντιρατσιστική πολιτική. Ο ρατσισμός δεν είναι απλά το μαύρο στίγμα των γερμανών εργατών και το πρόβλημα της μετανάστευσης, που τώρα είναι στην επικαιρότητα, δεν είναι ένα αυτόνομο θέμα. Ακριβώς επειδή πρέπει ν' αντιμετωπιστεί ο ρατσισμός σαν κοινωνική σχέση, προϊόν της καθολικής ιεράρχησης της εργασίας και το πρόβλημα της μετανάστευσης σαν αναπόσπαστο τμήμα της ταξικής πάλης, κάθε επιφανειακή μοραλιστική οπτική αποκαλύπτεται ως ουτοπική.

Όσο ο παγκόσμιος γεωγραφικός καταμερισμός της εργασίας και συνακόλουθα το εμπόρευμα και το θέαμα θ' αποτελούν την καρδιά αυτού του κόσμου, το γερμανικό Κράτος θα έχει ανάγκη τους φτηνούς μετανάστες του, όπως το ελληνικό τους Αλβανούς του. Κάθε μονομερής εκστρατεία των αριστερών για "ίσα δικαιώματα και μισθούς" οδηγεί μοιραία σε μια φιλανθρωπική στάση ή σ' ένα κίνημα εναλλακτικών κοινωνικών λειτουργιών (12).

Οι γερμανοί (όπως και οι έλληνες) προλετάριοι πρέπει πρώτα απ' όλα ν' αρνηθούν τη **δική τους** προλεταριοποίηση και να δουν κατόπιν τους μετανάστες σα μέρος του δικού τους προβλήματος. Μόνο σε περιόδους έξαρσης της ταξικής πάλης μπόρεσε να επιτευχθεί ομογενοποίηση "ντόπιων" και "ξένων" προλεταρίων ενάντια στα καπιταλιστικά

Αμβούργο, λίγο μετά τα γεγονότα στο Solingen. Το Watts της Γερμανίας;

σχέδια. Δεν υπάρχουν έτοιμες λύσεις ειδικά για το πρόβλημα των μεταναστών και η ανασφαλής θέση στην οποία βρίσκονται, ιδιαίτερα οι πρόσφυγες, κάθε άλλο παρά έτοιμους τους κάνει για δυναμικές ταξικές αντιπαραθέσεις. Αν είναι κάτι που ουσιαστικά μπορεί να τους βοηθήσει δεν είναι οι εκκλήσεις των αντιφασιστών που περιορίζονται στην "ενσωμάτωσή" τους -σα να μην πρόκειται να επακολουθήσουν κύματα άλλων μεταναστών που θα είναι με τη σειρά τους οι νέοι "μαύροι". Μόνο η επαναστατική προοπτική της πάλης αυτών που "έγιναν ξένοι προς τον κόσμο τους" θα βοηθήσει τους "ξένους". Κάθε άλλη οπτική είτε θα βάζει όρους διαλόγου με το Κράτος "για ίση μεταχείριση" ή θα χωρίζει τους προλετάριους σε "φασίστες" και "αδύναμους μετανάστες".

Γκαράνς

Στο κείμενο αυτό χρησιμοποιήθηκαν πληροφορίες από τις εξής πηγές: τα γερμανικά περιοδικά Wildcat, Autonomie, τ'αγγλικά Aufheben, Wildcat, Here and Now και τα βιβλία "Η Γερμανία του Χίτλερ" του C. David και "Fascism/Antifascism" του J. Barrot. Η συνδρομή επίσης του φίλου Holger στο ξεπέρασμα κάποιων μεταφραστικών δυσκολιών υπήρξε πολύτιμη.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

- (1) Απροιειδοποίητη εγκατάλειψη της επιχείρησης, βλ. Μ. Κοριά, 0 εργάτης και το χρονόμετρο.
- (2) sub-contracting : τρόπος απασχόλησης μέσω σύγχρονων δουλεμπόρων που νοικιάζουν τους εργαζόμενους σε άλλες εταιρείες και τους εκμεταλλεύονται στο έπακρο, συχνά με τη βοήθεια του Κράτους.
- (3) "Γερμανία, απ'τη RAF στους Πράσινους", εκδ. Κομμούνα.
- (4) Μαύρος Ήλιος, τευχ. 2.
- (5) Αυτήν την αντίφαση τα τελευταία χρόνια στη Γερμανία προσπαθούν να την οξύνουν με το εξής σύστημα: σε μια μόνο εταιρεία μπορεί να υπάρχουν διαφορετικές συμφωνίες με το προσωπικό αλλά όχι τόσο εμφανείς διαφορές στους μισθούς, όσο υπάρχουν μεταξύ των διαιρεμένων τμημάτων της ίδιας εταιρείας: π.χ. από το κεντρικό τμήμα μέχρι το τμήμα διανομής.
- (6) Γρήγορα όμως έγινε αντιληπτό ότι (ακόμα και αν οι υλικές συνθήκες διαβίωσης "ξένων" και γηγενών εξομοιώνονταν), το διαφορετικό νομικό καθεστώς μεταξύ τους θ'αποτελούσε μόνιμη πηγή προβλημάτων: αντιδράσεις απ'την πλευρά των "ξένων", υπερβολικό ρατσισμό απ'την πλευρά των ντόπιων. Με το νόμο του 91 για τους ξένους προβλέπεται σα μέσο ενσωμάτωσης, η επιλεκτική παροχή υπηκοότητας σε μερικούς, ενώ για άλλους το νομικό καθεστώς παραμονής χειροτερεύει.
- (7) Ο γερμανικός "Οικονομικός Ταχυδρόμος".
- (8) Κυρίως εδώ εννοούνται οι γειτονικές της Γερμανίας ανατολικές χώρες, απ'τις οποίες απαιτείται αυξημένος αστυνομικός έλεγχος στα σύνορά τους, σύμφωνα με τις επιθυμίες του γερμανικού Κράτους, κάτι που αναγκάζονται να κάνουν καθώς είναι εξαρτημένες οικονομικά απ'αυτό. Ένα νέο σύστημα αρχίζει τώρα να διαμορφώνεται σύμφωνα με το οποίο η Γερμανία θα κρατά τους μετανάστες που ήδη βρίσκονται στο εσωτερικό της (εκτός από τους Ρουμάνους τσιγγάνους απ'τους οποίους 9.000 επιστράφηκαν στη Ρουμανία) αλλά οι λαθρομετανάστες που θα συλλαμβάνονται στα σύνορα με τις γειτονικές της χώρες (Πολωνία, Αυστρία, Τσεχία) θα επιστρέφονται σ'αυτές. Οι τελευταίες αυτές

θ' απαιτούν το ίδιο απ' την Λευκορωσία, Ουκρανία, Σλοβακία, Ουγγαρία κλπ. Όλη η ανατολική Ευρώπη φαντάζει ένα τεράστιο ναρκοπέδιο για τους μετανάστες, προφυλαγμένο από αόρατα τείχη -είναι εξαιρετικά όμως αμφίβολο αν θα τους εμποδίσει.

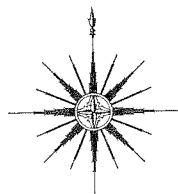
(9) Παύση πρόσληψης είναι με άλλα λόγια η παύση της κυκλικής μετανάστευσης απ' τα μέσα του '70 και μετά.

(10) "Κάνουμε στις ΗΠΑ μερικά πράγματα που έχουν γίνει στη Ρωσία, ακόμα και στη χιτλερική Γερμανία. Όμως τα κάνουμε με τρόπο συνετό". -Ρούζβελτ (The secret diary of Harold L. Ickes, 1933-36).

(11) Και αν οι νεοναζί οργανώσεις στη Γερμανία, οι πιο σοβαρές τουλάχιστον, δεν αποτελούν απειλή πολιορκίας της κοινωνίας, πολιτικό κίνδυνο, τότε οι εγχώριοι Χρυσουγίτες δεν είναι άξιοι ούτε καν σχολιασμού -απ' την άποψη του προμηνύματος του επερχόμενου κακού- αν δε θέλουμε να υποκύψουμε στη γελοιότητα. Κάτι που δεν απέφυγαν να κάνουν οι μαθητές και οι συνοδοιπόροι τους στην πορεία του περασμένου Νοεμβρίου, με αφορμή το γνωστό φαιδρό γεγονός της "φασιστικής επίθεσης" ενάντια στη μαθήτριά. Ούτε και οι μετέπειτα αποκαλύψεις στάθηκαν ικανές να προκαλέσουν έστω κάποιο δισταγμό στην σθεναρά διακηρυγμένη αντιφασιστική εκστρατεία και έτσι για λίγες μέρες δονηθήκαμε στους κραδασμούς του αγώνα ενάντια στους αόρατους Άγγελους του Σκότους. Παρεμπιπτόντως η αυξανόμενη σαδομαζοχιστική γοητεία των πιτσιρικάδων με το φασιστικό image, που έχει δημιουργήσει μια ακόμα υποκουλτούρα, οφείλεται ακριβώς στην εικόνα του Απόλυτου Κακού που έχει κατασκευάσει η δημοκρατία για το φασισμό. Θα διάλεγαν ο,τιδήποτε πιο αιχμηρό από μια χλιαρή, ξενέρωτη και καπιταλιστική δημοκρατία, πόσο μάλλον ό,τι αυτή αποκαλεί θανάσιμο και ειδεχθή εχθρό της. ("Η Δημοκρατία δε μας ανέχεται από μακροθυμία, αλλά επειδή γνωρίζει πολύ καλά ότι δεν κινδυνεύει. Μας καθιστά λοιπόν το άλλοθι της δήθεν ελευθερίας της. Όποτε η Δημοκρατία κινδύνεψε πραγματικά, στάθηκε αμείλικτη στους εχθρούς της", Χρυσή Αυγή, τευχ. 55, 1990).

Απ' την άλλη βέβαια, υπάρχουν και οι πιο μοντέρνοι και σοβαρότεροι εκπρόσωποι της νέας ακροδεξιάς στην Ευρώπη, οι διανοούμενοι και ηγέτες της που πια δεν αποσκοπούν στην κατάληψη της πολιτικής εξουσίας για το σχηματισμό φασιστικής κυβέρνησης. Έχουν εγκαταλείψει δε τον παλιό φυλετικό ρατσισμό, εστιάζονται κυρίως στις πολιτιστικές διαφορές, διακηρύσσουν την ιδέα του "εθνοπλουραλισμού" και του "ο καθένας στη χώρα του" και φέρονται ως υποστηρικτές του σεβασμού της κάθε εθνικής ταυτότητας. Στη νέα ακροδεξιά αντικατοπτρίζεται, μάλλον μ' έναν ιδιόμορφο τρόπο, η ένταση οικουμενισμού-εθνικισμού/ρατσισμού που χαρακτηρίζει συνολικά το σύγχρονο καπιταλισμό. Είναι σχεδόν σίγουρο ότι αν επιτρεπόταν στους Ρεπουμπλικάνους ή στη Γερμανική Λαϊκή Ένωση να σχηματίσουν κυβέρνηση θα μετατρέπονταν σε μετριοπαθείς πιστούς του Κεφαλαίου, αφού η εκδίωξη όλων των μεταναστών από τη χώρα θα ισοδυναμούσε με την αυτοκαταστροφή του γερμανικού καπιταλισμού.

(12) Η πολιτική των αριστερών της "ισότητας ντόπιων και μεταναστών" στην εκμετάλλευση, αποκαλύπτει πέρα από την εγκατάλειψη των διακηρυγμένων αντικαπιταλιστικών τους αρχών και τον παραλογισμό της: είναι σα να ισχυρίζονται ότι είναι δυνατόν, και ταυτόχρονα ν' απαιτούν, να υπάρξει καπιταλισμός χωρίς ταξικές διαιρέσεις, όπου όλοι οι μετανάστες θα εξισώνονται με τους ντόπιους. Την απαίτησή τους μάλιστα αυτή την απευθύνουν κατευθείαν στο καπιταλιστικό Κράτος, ζητώντας του στην ουσία να σταματήσει να είναι τέτοιο. Στην ουτοπία τους, όλοι οι μετανάστες εφοδιασμένοι με άδειες εργασίας εξισώνονται σταδιακά με τους εγχώριους προλετάρους και μετά από αυτές τις γενναίες δόσεις δημοκρατίας θα μπορούν από κοινού να συναδερφώνονται σ' αντικαπιταλιστικά μετερίζια. Απέναντι στην ουτοπία αυτή ρεαλιστικότερες θα φαντάζουν πάντα οι προτεινόμενες ρεφορμιστικές λύσεις των σοσιαλδημοκρατικών κομμάτων και των συνδικάτων (π.χ. ΓΣΕΕ) για χορήγηση αδειών σε ορισμένους μετανάστες (εποχιακούς) καθιστώντας τους νόμιμους, έτσι ώστε να διατηρείται η επιθυμητή από το Κράτος διαίρεση και εντός των μεταναστών σε παράνομους και νόμιμους.

ΟΤΑΝ ΟΙ ΣΤΡΑΤΟΚΡΑΤΕΣ ΓΙΝΟΝΤΑΙ ΕΙΡΗΝΙΣΤΕΣ (ΚΑΙ ΤΑΝΑΠΑΛΙΝ)

Τρεις τρόποι προσέγγισης του πολέμου στην πρώην Γιουγκοσλαβία κυριαρχούν τα τελευταία χρόνια κι έχουν οδηγήσει σε σωρεία λανθασμένων συμπερασμάτων γύρω από την κοινωνική και πολιτική κατάσταση στην περιοχή. Ο πρώτος και πλέον διαδεδομένος απ' αυτούς σηματοδοτείται από τ' ανθρωπιστικά και ειρηνιστικά πιστεύω και θεωρεί ότι ο πόλεμος είναι απλώς προϊόν κακόβουλων πολιτικών ενεργειών. Αφού για ένα μεγάλο χρονικό διάστημα εναπόθεσε τις ελπίδες του για κατάπαυση του πυρός στη στρατιωτική επέμβαση του Οργανισμού Ηνωμένων Πολιτειών, σήμερα περιορίζεται στις εκκλήσεις φιλανθρωπικής βοήθειας και στις προτροπές σύναψης (άκαρπων) συμφωνιών. Ο δεύτερος τρόπος βασίζεται στη λενινιστική ιδεολογία και -παρ' όλες τις αποδείξεις περί του αντιθέτου- εξακολουθεί να βλέπει στον πόλεμο "τον αγώνα των καταπιεσμένων λαών για την εθνική τους ανεξαρτησία". Ο τρίτος διατείνεται ότι μέσω του αποκαλούμενου εμφυλίου πολέμου οι αντιμαχόμενες εθνικιστικές μερίδες εξυπηρετούν τ' αντικρουόμενα συμφέροντα των μεγάλων δυτικών δυνάμεων. Πράγμα που μας φέρνει στο μυαλό μονόπλευρες εκτιμήσεις σαν αυτή της Ρόζας Λούξεμπουργκ που, κατά τη διάρκεια των Βαλκανικών Πολέμων και του Α' Παγκόσμιου, είχε υποστηρίξει την άποψη ότι "η Σερβία δεν είναι παρά μόνο ένα πίονι στην ιμπεριαλιστική σκακιέρα της παγκόσμιας πολιτικής".

Η πρώτη μέθοδος και ειδικότερα η τελευταία είναι οι πλέον παράλογες μια και προωθούν μιá αστυνομική αντίληψη της ιστορίας. Τα γεγονότα στην πρώην Γιουγκοσλαβία δε μπορούν να γίνουν κατανοητά όταν σκεφτόμαστε με όρους καλών ή κακών ατομικών πράξεων ούτε μπορούν να εξηγηθούν σαν το αποτέλεσμα ενός συνόλου εξωτερικών ως προς αυτά ενεργειών. Όσον αφορά τις Τροτσκιστικές ή παρόμοιες ψευδαισθήσεις: η "ηρωική" εποχή των αποκαλούμενων εθνικοαπελευθερωτικών αγώνων έχει περάσει ανεπιστρεπτή. Είναι καιρός να στρέψει κανείς την προσοχή του στην ιστορία των ταξικών αγώνων στην πρώην Γιουγκοσλαβία μετά το δεύτερο παγκόσμιο πόλεμο.

Σφηνωμένη ανάμεσα στο δυτικό καπιταλιστικό και το σταλινικό μπλοκ, η γιουγκοσλαβική "κομμουνιστική" γραφειοκρατία κατάφερε να επιβιώσει χάρη στο μακροχρόνιο συμβιβασμό της με το προλεταριάτο και τους αγρότες. Αναφερόμαστε στο περίφημο "Βασικό νόμο για την εργατική αυτοδιαχείριση" του 1950 και στη προηγηθείσα διανομή οκτώ εκατομμυρίων στρεμμάτων γης συν παραγραφή χρεών σε 250.000 φτωχές αγροτικές οικογένειες. Ο συμβιβασμός έφτασε στο τέλος του τη δεκαετία του 60 όταν οι διαμάχες ανάμεσα στην κεντρική γραφειοκρατία, τους τοπικούς αξιωματούχους και τους διευθυντές των επιχειρήσεων πάνω στα θέματα "αναπτυξιακής πολιτικής" οδήγησε στη φιλελεύθερη οικονομική μεταρρύθμιση του 1965. Σύμφωνα με τον Νήλ Φερνάντεζ, κάτω από τις ετικέτες "φιλελεύθεροι"- "συντηρητικοί", ήρθαν αντιμέτωποι "από τη μια μεριά οι ηγέτες που επιδίωκαν ένα βαθμό ανεξαρτησίας και οικονομικής αυτάρκειας της Κροατίας και της Σλοβενίας, και από την άλλη εκείνοι που ενδιαφέρονταν για τη διατήρηση του μηχανισμού των κεντρικά κατευθυνόμενων επενδύσεων, της συνολικής ανάπτυξης του εθνικού κεφαλαίου και της πρωτοκαθεδρίας του Βελιγραδίου και της Σερβίας στη "διοίκηση"(1). Οι μεταρρυθμίσεις δε νομιμοποίησαν απλώς τον καπιταλισμό στη Γιουγκοσλαβία αποκεντρώνοντας την επενδυτική πολιτική, μειώνοντας τους μισθούς και τις θέσεις εργασίας (στ' αποκαλούμενα "πολιτικά" εργοστάσια κυρίως) και φιλελευθεροποιώντας το εξωτερικό εμπόριο· εμποδίζοντας τη μεταφορά υπεραξίας από το Βορρά στο Νότο, αποκάλυψαν επίσης το γεγονός ότι τ' αντικρουόμενα οικονομικά και πολιτικά συμφέροντα

(1) Neil Fernandez, "Class struggle and capitalism in Yugoslavia, 1918-1967".

μετασχηματίζονταν ταχέως σε εθνικιστική διαμάχη Βορρά-Νότου.

Μια έρευνα των στάσεων εργασίας στην περίοδο 1964-66 ανακάλυψε ότι στην πλειοψηφία τους στρέφονταν ενάντια στην άνιση κατανομή των εισοδημάτων και τη σύνδεση μισθού-παραγωγικότητας, πράγμα που σημαίνει ότι οι γιουγκοσλάβοι εργάτες είχαν παραπάρει σοβαρά τη σοσιαλιστική φρασεολογία. Όμως ούτε οι εργάτες ούτε η διεθνιστική ριζοσπαστική πτέρυγα του φοιτητικού κινήματος του 1968 στο Βελιγράδι κατάφεραν από κοινού να περάσουν σε διαρκείς αυτόνομους αγώνες προς μια αληθινά αυτοδιευθυνόμενη κοινωνία ("αυτή που έχουμε ισχύει μόνο στα χαρτιά" έγραφε ένας φοιτητής στην Student, Απρίλης 1968). Αντίθετα, ακολούθησαν μεγάλες εθνικιστικές διαδηλώσεις στην Πρίστινα το Νοέμβρη του 68 για την αυτονομία του Κόσοβο και, το κυριώτερο, στην Κροατία το 1971-72 που αυτές τελικά οδήγησαν στην αλλαγή του συντάγματος το 1974. Το νέο σύνταγμα μετέτρεψε το Κόσοβο και τη Βοϊβοντίνη -επαρχίες της Σερβίας- σε αυτόνομες περιφέρειες και τη Γιουγκοσλαβία σε συνομοσπονδία ημι-κυρίαρχων κρατών με ανεξάρτητη οικονομική πολιτική, δική τους αστυνομία και το δικαίωμα να προβάλλουν βέτο στους ομοσπονδιακούς νόμους.

Η Λίγκα των "κομμουνιστών" γραφειοκρατών προσπάθησε να συντηρήσει τον κεντρικό ενοποιητικό της ρόλο ως "αντιπροσώπων των εργατών" ενδυναμώνοντας τους δύο εναπομείναντες γιουγκοσλαβικούς θεσμούς, το στρατό και την αποκαλούμενη εργατική αυτοδιαχείριση. Μέσα στα επόμενα χρόνια, και η προσπάθεια στρατιωτικοποίησης των κοινωνικών σχέσεων ως ένα βαθμό και η ανάθεση στα "εργατικά συμβούλια" ρόλου ανάλογου μ'αυτόν των δυτικών ρεφορμιστικών κομμάτων και συνδικάτων απέτυχαν παταγωδώς. Στα μέσα της δεκαετίας του 80, το βιοτικό επίπεδο είχε χειροτερέψει. Οι τεχνοκράτες και οι τοπικοί γραφειοκράτες είχαν επικρατήσει των συγκεντρωτιστών ιδεολόγων. Ο γιουγκοσλαβικός "λαϊκός" στρατός δε μπορούσε να προσφέρει το συνδετικό κρίκο που θα κρατούσε τη χώρα ενωμένη γιατί ήταν ο ένοπλος βραχίον του Κόμματος και καθώς το Κόμμα αποσυντίθετο κατέληξε να γίνει απλώς ο ένοπλος βραχίον της ισχυρότερης εθνικής φράξιας μέσα στο Κόμμα: των Μεγαλοσέρβων εθνικιστών.

Η αίτηση των διανοούμενων του Βελιγραδίου προς τις αρχές (Γενάρης 1986) να ενεργοποιηθούν ενάντια στην υποτιθέμενη γενοκτονία της σερβικής μειονότητας στο Κόσοβο, υπήρξε το εναρκτήριο λάκτισμα για την αναγέννηση του μεγαλοσέρβικου εθνικισμού. Οι συνταγματικές αλλαγές και η επιβολή στρατιωτικού νόμου επανέφεραν το Κόσοβο στο κορμό του σερβικού κράτους και έδωσαν το έναυσμα στις λοιπές τοπικές γραφειοκρατίες να κινηθούν προς τη πλήρη ανεξαρτησία. Όμως η βαθύτερη αιτία της αναβίωσης του εθνικισμού θα πρέπει ν'αναζητηθεί στους ταξικούς αγώνες κατά το δεύτερο ήμισυ της δεκαετίας του 80.

Στην περίοδο 1985-89, η ομοσπονδιακή κυβέρνηση, με τη συναίνεση των τοπικών ηγεσιών, προσπάθησε να ενσωματώσει πλήρως τη γιουγκοσλαβική οικονομία στον διεθνή κύκλο του κεφαλαίου. Τον Φεβρουάριο του 1987, κάτω από τις οδηγίες του ΔΝΤ, του κυριώτερου πιστωτή της, προχώρησε σε περικοπές μισθών και απολύσεις, και σύντομα, το 1988-89, ακολούθησαν δραστικές αλλαγές του νομικού πλαισίου της καπιταλιστικής σχέσης: κατάργηση της ψευτο-αυτοδιαχείρισης, φιλελευθεροποίηση της αγοράς εργασίας, αποκέντρωση του τραπεζικού συστήματος, κ.λπ. Ένα εκπληκτικό κύμα απεργιών ξέσπασε στις αρχές του 1987 στα ορυχεία και τα εργοστάσια της Κροατίας και της Σερβίας ενάντια στους γραφειοκράτες, τα συνδικάτα και τα εργατικά στελέχη. Η κυβέρνηση απείλησε να στείλει το στρατό και τα τάνκς ενάντια στους εργάτες. Οι αγώνες ήταν ασταμάτητοι: 1500 απεργίες και 380.000 απεργοί το 1987, 1360 απεργίες τους πρώτους μήνες του 1988 (2). Μια γεύση από τα αιτήματα; 100%

Διαμαρτυρίες για άνισότητα μισθών στή Γιουγκοσλαβία

ΒΕΛΙΓΡΑΔΙ, 12. (ΑΠΕ - Ρώτερ)-

Οι εργάτες 120 εργοστασίων της γιουγκοσλαβικής πόλης Ράντο Βλίτσα άποχώρησαν από το εργατικό συνδικάτο διαμαρτυρόμενοι για τους υψηλούς μισθούς που απολαμβάνουν οι τοπικοί αξιωματούχοι, γράφει η εφημερίδα «Πολίτικα».

Οι εργάτες δεν θέλησαν να παραδεχθούν, παρά τις εξηγήσεις, γιατί οι αξιωματούχοι του συνδικάτου του Κομμουνιστικού Κόμματος και του δήμου έχουν μισθούς έξι φορές υψηλότερους από τους δικούς τους.

Τα γιουγκοσλαβικά συνδικάτα είναι επίσημες οργανώσεις που ελέγχονται από το κυβερνών κόμμα.

Η κυβέρνηση της Γιουγκοσλαβίας εφαρμόζει ένα πρόγραμμα οικονομικής λιτότητας με στόχο την αναθέρμανση της οικονομίας, που είχε σαν άμεσο αποτέλεσμα την πτώση του βιοτικού επιπέδου.

Τό εξωτερικό χρέος της χώρας πλησιάζει τα 19 δισεκατομμύρια δολάρια και ό ετήσιος πληθωρισμός είναι της τάξης του 80%, που είναι ό υψηλότερος στην Εύρωπη.

Συνήθης ειδησεογραφία απ' τη Γιουγκοσλαβία της δεκαετίας του 80.

(2) Από το τέλος του 88 δεν υπάρχουν πια επίσημες στατι-

αυξήσεις στους μισθούς! Οι Γιουγκοσλάβοι εργάτες, στη προσπάθεια τους ν' αλλάξουν τις καπιταλιστικές σχέσεις διανομής, γίνονταν επίσης εμπόδιο στα σχέδια της ΕΟΚ να μετατρέψει τις ανατολικές χώρες σε μια ευρεία οικονομική περιφέρεια -πηγή φτηνής και πρόθυμης εργασίας. Τα συμφέροντα του διεθνούς κεφαλαίου και των τοπικών γραφειοκρατών ταυτίστηκαν.

Η εθνικιστική ιδεολογία που είχε ήδη χρησιμοποιηθεί τις προηγούμενες δεκαετίες για να πειθαρχήσει τις κοινωνικές αντιθέσεις, επιχειρώντας να πείσει τους εργάτες της μιας δημοκρατίας ότι η φτώχεια τους οφείλεται στην ανικανότητα των εργατών και των ηγετών της άλλης δημοκρατίας, έφτασε στα τέλη της δεκαετίας του 80 στο σημείο έκρηξης της. Ο κοινωνικός έλεγχος δε μπορούσε πλέον ν' ασκηθεί από τους ανυπόληπτους "σοσιαλιστές" ιδεολόγους. Η ανανέωση της νομιμοποίησης της γραφειοκρατίας και του καπιταλισμού μπορούσε να επιτευχθεί μόνο μέσω της δημιουργίας εθνών-κρατών που θα διαιρούσαν, αστυνόμευαν και ανασύνθεταν το προλεταριάτο στη βάση μιας νέας συμφιλίωσης ανάμεσα στο κράτος και τη κοινωνία των ιδιωτών. Οι ηγέτες είδαν καθαρά ότι για να διατηρήσουν και να επεκτείνουν την εξουσία τους έπρεπε να δημιουργήσουν καινούργια κοινωνικά κλουβιά εφευρίσκοντας μια νέα μορφή πολίτη, ένα νέο τύπο "γενικού συμφέροντος". Ήδη το 1989 οι μαζικές διαδηλώσεις είχαν αρχίσει να μετατρέπονται σε εθνικιστικές παρελάσεις. Τα πράγματα είχαν μπει στο "αωστό" δρόμο...

"Θυμάμαι πως αξιωματούχοι της αστυνομίας κατά τη διάρκεια ενημερωτικών συζητήσεων προσπαθούσαν να με κάνουν εθνικιστή (ενημερωτική συζήτηση είναι όταν σε συλλαμβάνουν χωρίς ένταλμα· δεν υπάρχει απολύτως καμιά επίσημη καταγραφή τέτοιων συλλήψεων· μπορεί να διαρκέσουν από μία ώρα έως μέρες· το περισσότερο που με κράτησαν ήταν 12 ώρες). Υπήρχε, προφανώς, σχέδιο πίσω απ' όλα αυτά. Δεν έπιασε σε μένα. Έπιασε όμως σ' εκατομμύρια άλλους... Με την έξυπνη χρήση της ιστορίας του κράτους και των εθνικών συμβόλων πήραν με το μέρος τους τους περισσότερους πολίτες που ήταν ήδη κουρασμένοι από τις μεγάλες ιδέες και τα φιλοσοφικά και πολιτικά πειράματα. Μ' ένα ακόμη πιο έξυπνο φλερτάρισμα με τις λέξεις "ελευθερία" και "ανεξαρτησία" μετέτρεψαν σε υποχείριό τους τους μη-κρατιστές/μη-εθνικιστές νεαρούς χούλιγκανς. Η Κροατική Δημοκρατική Ένωση, το κυρίαρχο εθνικιστικό κόμμα, χρησιμοποιεί ακόμα και τον Μπακούνιν στην επιθεώρησή της για να ερμηνεύσει τον αγώνα της γι' ανεξαρτησία ως αντιτιθέμενο στη μπολσεβίκικη αναγκαστική ενοποίηση της Γιουγκοσλαβίας... Ακόμη κι οι αναρχικοί έχουν βρει καταφύγιο στον εθνικισμό που καταβρόχθισε τους πάντες σχεδόν στην ανατολική Ευρώπη". (Ivo Skoric, "Yugoslavery", στο "Love and Rage", Αύγουστος 1991. Ο αναρχικός Ivo είναι ένας από τους δεκάδες χιλιάδες νέους που λιποτάκτησαν ή διέφυγαν στο εξωτερικό.)

Ο πόλεμος ενάντια σε πραγματικούς ή πλασματικούς "εξωτερικούς εχθρούς" αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της κατασκευής ενός έθνους-κράτους. Τα μέλη της δυτικής άρχουσας τάξης το γνωρίζουν αυτό πολύ καλά, μια και η εθνοποίηση του πληθυσμού στα δικά τους κράτη έχει ολοκληρωθεί προ πολλού. Χαρακτηριστικό παράδειγμα ένα άρθρο του καθηγητή Τζον Μισράϊμερ στους "Τάϊμς της Νέας Υόρκης" τον Απρίλη του 93 όταν, υποτίθεται, οι ΗΠΑ απειλούσαν τον Μιλόσεβιτς με στρατιωτική επέμβαση, ο οποίος επισήμαινε πως η δημιουργία "ομοιογενών κρατών θ' απαιτήσει τη χάραξη νέων συνόρων και τη μεταφορά πληθυσμών". Στις 25 Μαρτίου 1991 ο Τούτzman και ο Μιλόσεβιτς συναντήθηκαν μυστικά στο Καραγιώργεβο και συμφώνησαν να διαμελίσουν τη Βοσνία.(3) Ανάγκασαν έτσι μέσω του πολέμου έναν μη-εθνικιστικό, μη-φανατισμένο θρησκευτικά πληθυσμό να πάρει το μέρος του ενός ή του άλλου εκ των αντιμαχομένων για να επιβιώσει.(4) Ο διαμελισμός υποστηρίχθηκε από τις μεγάλες δυνάμεις στη συνδιάσκεψη του Λονδίνου

στικές. Από διάφορες πηγές γνωρίζουμε ότι μόνο το Δεκέμβρη του 89 στη Σερβία, το Μοντενέγκρο και τη Μακεδονία απήργησαν 650.000 εργαζόμενοι.

(3) Από πληροφορίες των Φαϊνάνσιαλ Τάϊμς (27 Ιουνίου 1991). Στο ίδιο φύλλο επισημαίνεται ότι η χρονική στιγμή δεν είναι τυχαία. Εκείνες τις μέρες απεργούσαν μόνο στη Σερβία 700.000 εργάτες και εργάτριες μετάλλου και υφαντουργίας. Ήταν το τελευταίο μεγάλο απεργιακό κύμα.

(4) Όπως και στη Μακεδονία στις αρχές του αιώνα, ένα μεγάλο μέρος των οικογενειών στη Βοσνία προέρχεται από μικτούς γάμους. Αντίθετα μ' ό,τι γενικά διαδίδεται, η

τον Αύγουστο του 1992. Οι εθνικές εκκαθαρίσεις δεν έγιναν μόνο από το στρατό και τις συμμορίες των Σέρβων και Κροατών αλλά κι από τις εφοδιοπομπές του ΟΗΕ. Οι "ειρηνευτικές" δυνάμεις οργάνωσαν την εκκένωση της Σρεμπρένιτσα και δεκάδων άλλων περιοχών από τους μουσουλμάνους πρόσφυγες καθώς και τις ανταλλαγές εκατοντάδων χιλιάδων αιχμαλώτων. Ξέρουμε ακόμα ότι τα στρατόπεδα συγκέντρωσης χρησιμοποιήθηκαν για ν' ασκηθεί συστηματική πίεση στους μουσουλμάνους, και κυρίως στις μουσουλμάνες μέσω των βιασμών, να υπογράψουν δηλώσεις παραχώρησης της περιουσίας τους στις "αρχές" (δηλ. τους Σέρβους ως επί το πλείστον). Σήμερα ο σερβικός στρατός κατέχει το 70% του βοσνιακού εδάφους και το 20% βρίσκεται υπό Κροατική κατοχή. Η "ειρήνη" για την οποία κάθε τρεις και λίγο συνδιασκέπτονται θα έρθει να αποτελειώσει ό,τι ο πόλεμος αφήνει ανολοκλήρωτο.

Δε μπορούμε να ξέρουμε από 'δώ αν οι Γιουγκοσλάβοι προλετάριοι και αγρότες, ανεξαρτήτως εθνότητας, έχουν πλέον το κουράγιο ν'αντισταθούν στους "ειρηνοποιούς" δηλ. στους στρατοκράτες, όπως το είχαν κάνει στο Βούκοβαρ και τη Βοσνία στις πρώτες φάσεις του πολέμου. Στο Βούκοβαρ, το φθινόπωρο του 1991, κάθε άλλο παρά περί ενός "εθνικιστικού" πολέμου επρόκειτο. Όπως δήλωσε ένας Κροάτης βετεράνος στο ειρηνιστικό περιοδικό του Ζάγκρεμπ ARK (νο 5., Μάης 92) "μαζί μας ήταν Σέρβοι, με τους οποίους μέναμε στην ίδια γειτονιά. Πολέμησαν τους Σέρβους εισβολείς γιατί ήξεραν ότι ήθελαν να καταστρέψουν το Βούκοβαρ και ό,τι συναντούσαν στο δρόμο τους." Καμιά "μάννα πατρίδα" δε θα τιμήσει ποτέ αυτούς τους νεκρούς Σέρβους. Ούτε τους εκατοντάδες νεκρούς που έπεσαν από σφαίρες σέρβων, κροατών και μουσουλμάνων ελεύθερων σκοπευτών στην τεράστια αντιεθνικιστική διαδήλωση των 200.000 ατόμων την άνοιξη του 92 στο πολυεθνικό Σεράγεβο. Ο αμυντικός αγώνας τους δεν ανήκει παρά στον ευρύτερο αγώνα για την ανθρώπινη κοινότητα- και μόνο σ' αυτόν.

"Ω αδέλφια μου, η ευγένειά σας δε θα πρέπει πίσω να κοιτάζει, αλλά πέρα μπροστά. Θα πρέπει φυγάδες των πατρίδων να γίνετε! Ν' αγαπάτε τη χώρα των παιδιών σας: η αγάπη αυτή ας γίνει η νέα σας ευγένεια, η ανεξερεύνητη χώρα στις πιο μακρινές θάλασσες!

Πρώην Γιουγκοσλαβία: η γένεση των εθνών.

Βοσνία-Ερζεγοβίνη είχε το χαμηλότερο ποσοστό θρησκευόμενων (17%, σύμφωνα με σφυγμομέτρηση του 1985) απ' όλες τις άλλες ομόσπονδες δημοκρατίες. Όσο για την εθνική συνείδηση των Κροατών, Σέρβων και Μουσουλμάνων κατοίκων της Βοσνίας, ας είναι κανείς σίγουρος ότι αυτή μόλις τώρα διαμορφώνεται μέσω του πολέμου.

Προστάζω στα ξάρτια σας αυτή τη γη ν'αναζητάνε
ακατάπαυστα!"

Νίτσε, "Έτσι μίλησε ο Ζαρατούστρα".

Η ανάλυση που εκτέθηκε παραπάνω βρίσκεται στον αντίποδα των περισσότερων απόψεων πάνω στο θέμα που κυκλοφόρησαν στο λεγόμενο επαναστατικό χώρο στην Ελλάδα. Οι νεολενινιστικές αντιιμπεριαλιστικές ερμηνείες του Κορνου (βλ. τη μπροσούρα "Βαλκάνια: ανάμεσα στο παρελθόν και τη νέα τάξη") και του "Αναρχικού" (τεύχ. 73) θεωρούν την Ελλάδα και τη Σερβία "αντιιμπεριαλιστικές" χώρες που "χαλάνε την καπιταλιστική σούπα" που μαγειρεύουν οι κακοί Αμερικάνοι και Γερμανοί! Η φερόμενη ως "Αντιπολεμική αντιεθνικιστική Συσπείρωση" κατακρίνει τις "αριστερές παρεκκλίσεις" και τον "ιδεολογικό πρωτογονισμό του αντιεξουσιαστικού ριζοσπαστισμού" και βεβαιώνει ότι "το στοίχημα που παίζεται τα τελευταία χρόνια στα Βαλκάνια δεν είναι βέβαια[!] η χειραφέτηση από την εκμετάλλευση και η ανατροπή του συστήματος και της εξουσίας", αλλά η επιτυχία που θα έχουν οι ανώδυνες ειρηνιστικές λιτανείες στη Βοσνία, αν κρίνουμε από τις δραστηριότητές τους. Οι άνθρωποι είναι σαφέστατοι: "Όταν μιλούσαμε για τους δύο δυνατούς δρόμους μεταπολίτευσης στη Γιουγκοσλαβία, τον εθνικό και τον κοινωνικό, δεν εννοούσαμε με κανένα τρόπο ότι αυτό που λέγαμε κοινωνικός δρόμος θα ήταν ένας δρόμος χειραφέτησης ή έστω κοινωνικής ριζοσπαστικότητας"(5). Προτείνοντας τη χαλαρή συνομοσπονδία εθνών-κρατών ή τον πλήρη αποχωρισμό και την "αυτοδιάθεση των εθνών" (λες και δε γίνεται τίποτα απ'αυτά στην πρώην Γιουγκοσλαβία), έχουν την ψευδαίσθηση ότι θα αποτρεπόταν η πολεμική σφαγή. Εξίσου ασήμαντες είναι και οι πολιτικές φεντε-ραλιστικές προτάσεις των κοινωνικών οικολόγων: συνομοσπονδία αυτόνομων περιφερειών. Ποτέ δε μπόρεσε η πολιτική, σα διαχωρισμένη δραστηριότητα που είναι, να υπερβεί τις κυρίαρχες κοινωνικές σχέσεις μιας εποχής.

Ο πόλεμος των γιουγκοσλάβων γραφειοκρατών ενάντια στο προλεταριάτο και τους αγρότες- καθόλου ανεξάρτητος από τη γενικότερη αναδιάρθρωση του Κεφαλαίου στην Ευρώπη- αποδεικνύει ότι στην εποχή μας κάθε μορφή πολιτικής χειραφέτησης ή μόνιμης μεταρρύθμισης είναι πλέον αδύνατη. Αν δεν προωθήσουμε τους αγώνες ως την κατάργηση της μισθωτής εργασίας και όλων των μορφών αντιπροσωπευτικής δημοκρατίας, ο μελλοντικός μετασχηματισμός των χωρών μας σε οικονομικές περιφέρειες της ΕΟΚ θα προλογιστεί από ακόμα χειρότερες μέρες εθνικισμού και ρατσισμού. Οι βαλκανικές κοινωνίες έχουν πιαστεί σε μια επικίνδυνη παγίδα. Οι γραφειοκράτες αφ'ενός αποσκοπούν σ'έναν υπερεθνικό ευρωπαϊκό καπιταλισμό, αφ'ετέρου χρειάζονται τον εθνικισμό για να πειθαρχούν τις αντιδράσεις των μισθωτών (και των μαθητών, στην Ελλάδα) ενάντια στα μέτρα λιτότητας και τις περικοπές του κοινωνικού κράτους. Οι μισθωτοί παραπαίουν ανάμεσα στους αμυντικούς αγώνες και την ιδιώτευση, το συντηρητισμό και τη διαμαρτυρία. Αυτές οι μεταβατικές εποχές προσφέρονται για το καλύτερο ή για το χειρότερο.

(Το άρθρο αυτό είναι παραλλαγμένο τμήμα μιας ευρύτερης εργασίας για τον πόλεμο στην πρώην Γιουγκοσλαβία και το Μακεδονικό Ζήτημα. Η εργασία αυτή ολοκληρώθηκε το Μάη του 93, μεταφράστηκε στα αγγλικά και ταχυδρομήθηκε σε δεκάδες συντρόφους σ'όλο τον κόσμο).

Λαβεναίρ

(5) Βλ. τη συλλογή κειμένων με τίτλο "Χωρίς σύνορα", σελ. 44.

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ
ΤΗΣ
ΓΑΛΑΡΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΟ

στους κακούς μαθητές, φοιτητές και
καθηγητές, και
στη μνήμη των 250.000 εκδιωγμένων
κομπάρων του CNN

2

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ :

Τ.Θ. 76149
Τ.Κ. 17110
ΝΕΑ ΣΜΥΡΝΗ
ΑΘΗΝΑ

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ
ΤΗΣ
ΓΑΛΑΡΙΑΣ

ΤΑ ΠΑΙΔΙΑ
ΤΗΣ
ΓΑΛΑΡΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΟ

στους πατριώτες,
τους μικροαστούς και
τους «νέγρους» εχθρούς τους

3

ΤΕΥΧΟΣ ΑΦΙΕΡΩΜΕΝΟ

στους Μπουκτινικούς Ομιλόγους,
τους φιλοβίτσαβιονιστές, και
τους πατριώτες.

1